ఇల్లు - ఇల్లాలు

ఆరెకపూడి కౌసల్యాదేవి

"అసూయ ఆడదాని సహజలక్షణం!" కసిగా అంటూ సిగరెట్ నేలకేసి కొట్టాడు ఆనంద్. "బయట తిరగవలసిన మగవాడు టైముకు ఠంచన్‌గా ఇల్లుజేరుకొని హాజరు వేయించుకోలేడు. అడుగడుగునా నన్ను బంధించాలని చూడకు."

"నే నడిగినదేమిటీ ? మీరు మాట్లాడ్తూన్నదేమిటీ ?" వివశతనూ, అసహనతనూ సాధ్యమైనంతగా అణచుకుంటూ అడిగింది శ్యామల.

రెచ్చిపోయాడు ఆనంద్. నువ్వడిగినది ఏదైనా నీ ఆంతర్యం ఏమిటో, నీ అనుమానాలు ఏమిటో నేనర్థంచేసుకోగలను. ఇంతవరకూ ఎక్కడున్నానో, ఏమిటో అంతా నీకు సంజాయిషీలూ, సమాధానాలూ చెప్పుకోవాలా నేను?" అంతకంతకూ తారస్థాయినందుకొంటూంది అతడి కంఠం.

క్షణకాలం విహ్వలయై చూచింది శ్యామల. "అంటే మీ ఉద్దేశ్యం? నేను మాట్లాడకూడదనా అసలు మీ గురించి ? ఇంతాలస్యమైనదేమని కట్టుకున్న భార్య మాటమాత్రంగా అడగడం కూడా భరించలేరూ?" ఆమె స్వరం తీవ్రంగా లేకపోయినా వాడిగావున్నది.

"కట్టుకున్న భార్య అయినంత మాత్రాన అవాకులూ చవాకులూ ప్రేలవచ్చని లేదు. అనవసరంగా మాట్లాడకుండావుండటం అన్నివిధాలామంచిది."

శ్యామల బొత్తిగా మౌనంవహించలేకపోయింది, అంతటి మాటను భరించి. "ఔను. అనవసరంగా మాట్లాడకపోవడం ఎవరికైనా మంచిదే!" అతడి మాటనే అతడికి త్రిప్పికొట్టి విసవిసా అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయింది.

ఆనంద్ అసహాయకోపమంతా అనేకవిధాల ప్రదర్శించసాగాడు. కాలిబూట్లు విప్పి విసురుగా గిరవాటేశాడు ఓ మూలకి. కోటుతీసి మరో మూలకు విసిరాడు. అతడు దానిని సోఫాలో పడాలని విసిరినా అది పోయి ఫ్లవర్‌వాజును తాకి, దానిని భళ్ళున క్రిందపడవేసి దాని జీవితాన్ని అంతంచేసింది.

పెద్దవారికి అది ఏమైనా పిల్లలకు మాత్రం తప్పక వినోదకారణమూ, వింతాను.

మూడేళ్ళ రమా, ఏడాది నిండని సుధార్ సంతోషంగా కేరింతలుకొడ్తూ అక్కడికి జేరారు.

తనకేమీ పట్టనట్లుగా గదిలోకి పోయి పడుకున్నాడు ఆనంద్.

మరొకటీ మరొకటీ అయితే శ్యామల కూడా తనకూ ఆ విషయం అనవసరమన్నట్లుగానే వుండిపోను కానీ, ఏదో గాజువస్తువు పగిలిన శబ్దమూ, దానివెంట అక్కడ పిల్లలు వినోదిస్తూన్న కలకలమూ వినరావడంతో శ్యామల తిరిగి రంగంలో ప్రవేశించకుండా వుండలేకపోయింది. అక్కడి దృశ్యం ఆమెకు అరికాలిమంట నెత్తికెక్కించేట్లుగా వున్నది.

ఆ ఫ్లవర్‌వాజు తాలూకు గాజు పెంకులను తమ తమ చిన్ని చేతులతో ఏరి వినోదిస్తున్నారు లోకం తెలియని పసివాళ్ళిద్దరూ.

"మీరొకళ్ళు, నా ప్రాణానికి." శివమెత్తిపోతూ వాళ్ళను చెరి రెండూ అంటించి దూరంగా తీసింది. సణుగుతూ అవన్నీ ఎత్తిపోసింది.

దిక్కులేని వాళ్ళల్లాగా పిల్లలు కొంతసేపు ఏడ్చి కడకు తమకుతామే ఊరడిల్లారు.

అంతలో శ్యామల మనస్సు 'ఇదీ' అని వర్ణించలేనంతగా అసహ్యపడింది తనపైతానే. 'ఛ. ఏమీ తెలియని—పాలు గారే పసివాళ్ళనా నేను పట్టుకుకొట్టింది? ఎవరిపై విసుగుదల ఎవరిపై చూపించాను?'

తల్లి వచ్చి మరలా తనకుతానే చేరదీయడంతో రమా, సుధార్ స్వర్గమేదో లభించినంత సంబరపడి పోయారు. వాళ్ళను మెల్లగా నిదురపుచ్చి, భర్త గదిలోకి వెళ్ళింది శ్యామల.

"భోజనానికి రండి." మృదువుగానే పిలిచింది.

కాని ఆ మృదుత్వాన్ని ఆస్వాదించగల స్థితిలో లేడతడు.

"నా కక్కర్లేదు." కోపంగా అటు తిరిగి పడుకున్నాడు.

"ఎందుకనీ?" శ్యామల స్వరంలో సరళత్వం చెదరలేదు.

"ఏమైతే నీకెందుకు? వెళ్ళు. పాపం—నా రాకపోకలతో, నా ఆలస్యాలతో ఇప్పటికే చాలా బాధపడ్తున్నావ్. ఇంకా నాకు కూడా నీళ్ళు కూడా పెట్టి ఏం అలసిపోతావ్‌లే!"

అవి మాటలు కాదు, ఈటెలు!

గుణవతి అయిన ఏ ఇల్లాలూకూడా తిరిగి నోరెత్తలేని బాణాలు!

కొద్ది నిముషాలు అలాగే నిరుత్తరగా నిలబడి, నిశ్శబ్దంగా నిష్క్రమించింది అక్కడినుండి.

2

నిద్రానంతరం కూడా అతడి ఆగ్రహం అణగలేదు, ఇసుమంతైనా. భార్య అందించబోయిన కాఫీ కప్పును కన్నెత్తైనా చూడకుండా, రోజుటికంటె త్వరత్వరగా వెళ్ళిపోయాడు ఆఫీసుకు. వెళ్తూ వెళ్తూ ఒక్కసారి మెట్లమీద ఆగి పరీక్షగా చూచాడు. పనిమనిషి పెద్ద గిన్నెతో ఏమిటో తీసుకుపోతోంది.

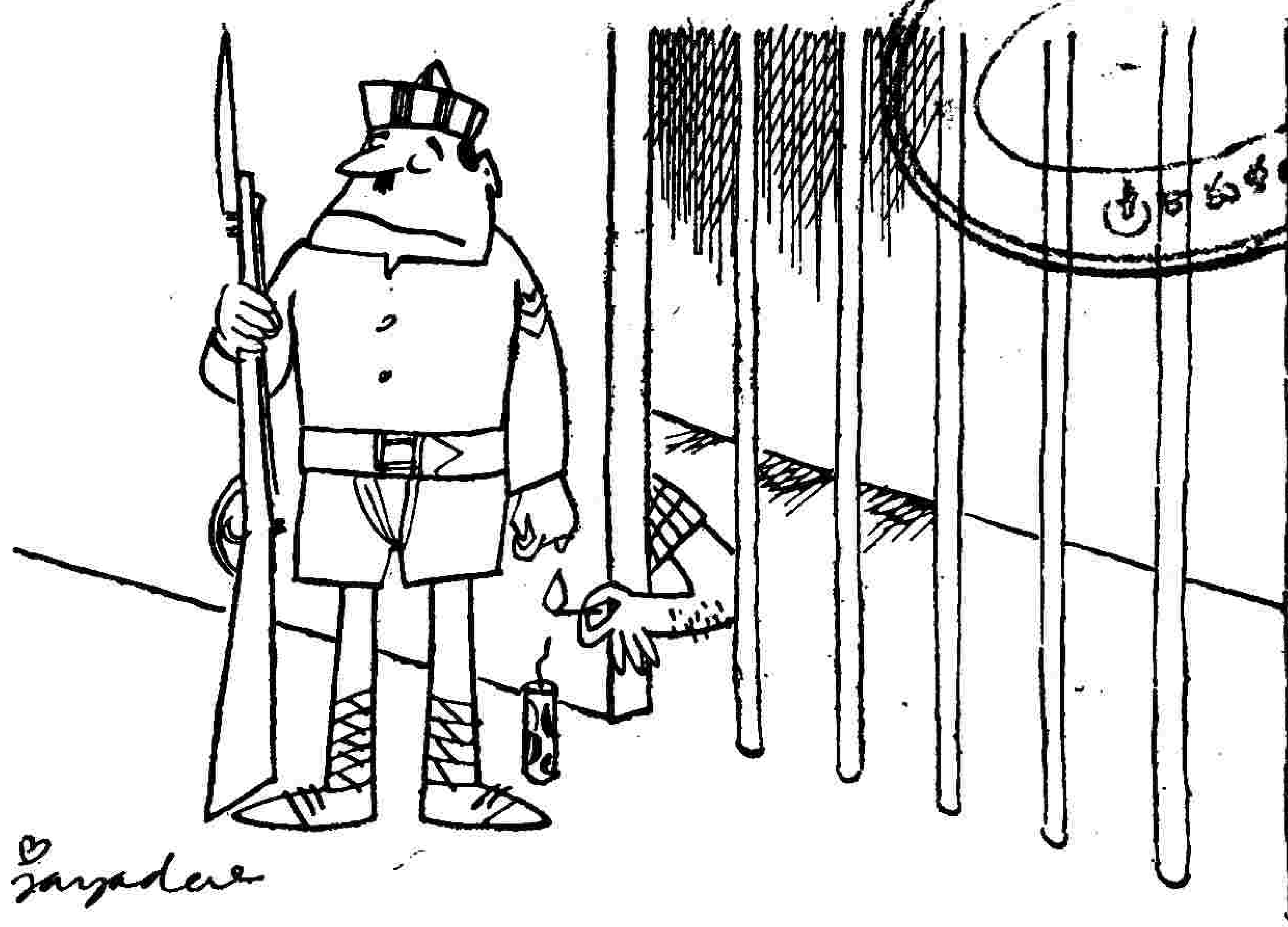

"ఏమిటది?" ఆరాగా క్షుణ్ణంగా అడిగాడు.

"అమ్మగారే ఇచ్చారు బాబూ." బెదరి పోతూ చూసింది పనిమనిషి గిన్నెను.

"రాత్రి ఒంట్లోబాగుండలేదని తమరు అన్నం తినలేదంట గదా! మనసు బాగుండక అమ్మగారూ తినలేదు. మాకేముంది దొరా—సద్దన్నం తింటాం మేం. ఈ సన్నని బియ్యపు అన్నం, నాజూకు కూరలూ చూసి పిల్లలు పొంగిపోతారు.

"సర్లే. వెళ్ళు వెళ్ళు. ఊరికే అడిగాను."

తృటికాలం అతడి మనసు వేదనకు గురైంది. 'వండిన వంట అంతా అలాగే వుంది చెక్కుచెదరకుండా. శ్యామల కూడా ఏమీ తినలేదన్నమాట రాత్రి. నాకేముంది? బజార్లో ఎక్కడో టీ త్రాగేస్తాను. ఆఫీసులో మధ్యాహ్నం లంచ్‌టైములో నేను తీసుకోకపోయినా ఏ స్నేహితుడూ ఊరుకోడు. ఎవరో ఒకళ్ళు ఏ హోటల్‌కో లాక్కుపోతారు. శ్యామల అలాగే అభోజనంగా పడుకుంటుందా? పడుకోవటానికికూడా వీలు పడదే! పిల్లలిద్దరూ హమేషా ఏదోఒకటి కావాలని రాక్షసులకు మల్లే పీడిస్తూ ఉంటారు కదా! ఛ. నేనే అనవసరంగా తొందరపడ్డానేమో!...అయినా తనెందుకలా అడుగుతుంది? నేనేమంత చెడిపోయేవాడినా? గాలితిరుగుడు తిరిగేవాడినా? అడుగడుగునా అనుమానంగా చూస్తుంది. అటు భార్యపైన పూర్తిగా ఆగ్రహమూ జెందలేక, ఇటు పూర్తిగా ప్రసన్నహృదయుడూకాలేక ద్వైదీభావాలతో సతమతం కాసాగాడు.

పిల్లలకు పాలుపట్టి నిద్రబుచ్చి వాళ్ళ పక్కలోనే నీరసంగా వాలింది శ్యామల. భర్త తినకుండా త్రాగకుండా వెళ్ళిపోయిన ఇంట్లో ఆమెకేమీ తినాలనికాని, కనీసం కాఫీ అయినా త్రాగాలనికానీ అన్పించలేదు. అసలు వంట చేయటానికే మనస్కరించలేదు. ఆమె అంతరంగం అమితమైన వ్యధకు గురైంది.

"నేనేమైనా అతిగా మాట్లాడేదాన్నా. హద్దుమీరి ఆగడం చేసేరకపు దానినా? భర్త రాకకోసం భార్య ఆరాటంజెందడము అసహజమా? ఆలస్యమైతే ఆతృతను వ్యక్తీకరించడమే నేరమా? భర్త యోగక్షేమాలూ, రాకపోకలూ భార్యకి అనవసరమైతే—అర్ధాంగి మాట్లాడే ప్రతి మాటా పురుషుడికి అపసవ్యంగా విన్పించి అసహ్యంగా తోస్తే ఇక ఆ సంసారం

వృద్ధిలోని కెలావస్తుంది? ఆ కాపురానీ కర్థం ఏమిటి ?"

ఆతడు ముందు భావించినట్లుగానే లంచ్ టైములో శంకరమూ, గోపాల రావూ అతడిని విడచిపెట్టకుండా తీసుకు పోయారు మెస్‌లో భోజనానికి.

"ఏం గురూ, అంత డీలాగా వున్నా వివ్వాళ?" మరో స్నేహితుడు ప్రసాద్ హాస్యంగా అడిగాడు ఆనందరావును.

ఆనంద్ నవ్వుతూనే ఎగరగొట్టటా నికి ప్రయత్నించాడు.

అంతలోనే బాణంలా మరో మూల నుండి దూసుకువచ్చింది సమాధానం. "ఏముఁదోయ్, నిన్న పేకాట ఆడిఆడి గురుడు ఆలస్యంగా ఇల్లు జేరుకున్నాడు కదూ? యూ కెన్ గెస్? చిలకా గోరింకా ఎడముఖం పెడముఖం అయ్యుంటాయి? దట్సాల్."

ఒక్కసారి నవ్వులతో గది దద్దరిల్లి పోయింది.

"ఇటీజ్ నాచురల్!"శంకరం అందు కున్నాడు. "మాఆవిడా అదే తరహాలే"

"చేతకాని వాజమ్మవు గనుక!" ఠపీ మని కొట్టినట్లుగా అన్నాడు గోపాలరావు. శంకరాన్నుద్దేశించే అతడన్నప్పటికీ అందులో తనపైకూడ ఏదో వ్యంగ్యం గుప్తమై వున్నట్లుగా భావించి ముకుళిం చుకు పోయాడు ఆనందరావు. గోపాలం ఒకసారి నోరుతెరిస్తే సాధారణంగా మళ్ళీ మూసుకోవటానికి చాలా వ్యవధి పడుతుంది. ఎవరో ఒకరు అడ్డుకొనే వరకూ అలా నిర్మొహమాటంగా నిర్ల జ్జగా వాగుతూనే వుంటాడు.

"ఈ ఆడవాళ్ళని—అదే, పెళ్ళాలని నోరుమూయించి వుంచడం, అదుపులో పెట్టడం అనేది నిజంగా ఒక కళ. ఏదో పెళ్ళయిన కొత్తలో వాళ్ళ కొంగు పట్టుకు తిరుగుతాంకదాని, యావజ్జీవితం వాళ్ళు మనని కొంగున ముడివేసుకోవా లనిచూస్తారు. ఆముఖ్ఖ తప్పించుకోవటం నిజంగా ఒక 'ఆర్ట్!'

మళ్ళీ పదిమందీ పకపకలాడారు.

ఆనంద్ ముఖం ఆగ్రహాభిమానా లతో అరుణిమ దాల్చింది. "గోపాలం! ప్లీజ్ షటప్ ఫర్ గాడ్స్ సేక్!"తీవ్రంగా అంటూనే భోజనం మధ్యలోనే లేచి పోయాడు.

పకపకలాడుతూన్న కంఠాలన్నీ ఒకే సారి ఆగిపోయాయి. గంభీర నిశ్శబ్దత ఆవరించింది.

ఆనంద్ మందలింపుతో ఒక్క సారిగా అవాక్కయిపోయిన గోపాలం అంతలోనే తనను తాను సంబాళించుకొని ఒక్కసారిగా ఓ వెకిలినవ్వు నవ్వే శాడు. "సారీ బ్రదర్! నేను నిన్నుద్దే శించి అనలేదు. ఏదో 'ఇన్ జనరల్' అలా అలా సరదాగా మాట్లాడేస్తున్నాను, అంతే." సంజాయిషీ చెప్పుకున్నాడు.

అప్పటికే చెయ్యికడిగేసుకుని వెళ్ళి పోతూన్న ఆనంద్, ఒక్క క్షణం ఆగాడు. "ఐ యామ్ ఆల్సో వెరీ సారీ. వెరీ వెరీ సారీ!"అంటూనే గబగబా వెళ్ళి పోయాడు. అందరూ ముఖముఖాలు చూచుకొంటున్నారని అతడికి తెలుసు. 'శ్యామల తిన్నదో లేదో! పాపం, చాలా బాధపడ్తూ వుండివుండాలి! అని అతడు లోలోన తపన జెందుతున్నాడు.

"ఏమిటిబ్రదర్! బొత్తిగా'మూడ్'లో లేవేమిటి ఇవ్వాళ ?" ఇంటికి వెళ్లి పోయేప్పుడు శంకరం అడిగాడు.

తడబడ్డాడు ఆనంద్. ఏదో ఒకటి చెప్పకపోతే గౌరవం నిలవదు. విపరీ తార్థాలుతీసి గుసగుసలుబోయి కథలల్లు తారు. అందుకే నోటికొచ్చినదీ, మనసుకు తోచినదీ చెప్పేశాడు. "ఏం లేదు. మా అమ్మాయి వంట్లో బాగుండ లేదు. అందుకు నేను బాధపడ్తూంటే ఆ బ్రూట్ ఏదేదో వాగుతాడు. ఏమిటో కోపం నిగ్రహించుకోలేకపోయాను."

నమ్మాడు శంకరం ఆ మాటల్ని. "అయ్యయ్యో. పోనీ ఇవాళ కాజువల్ లీవ్ తీసుకోవల్సింది." అంటూ సాను భూతి కూడా కురిపించాడు.

అయితే, ఆ అబద్ధం అంత వెంటనే నిజమైనందుకు ఆనంద్ నివ్వెర పోయాడు క్షణకాలం. ఇంటికి వెళ్ళే సరికి అప్పుడే డాక్టర్ రిక్షా ఎక్కు తున్నాడు.

"ఏమిటి డాక్టర్, ఏమైంది ?" ఆత్రంగా అడిగాడు.

"మీ పాపకి జ్వరం. కొంచెం తీవ్రం గానే వుంది. అందుకే మిసెస్ ఆనంద్ గాభరాపడి నాకు ఫోన్ చేశారు. మందు ఇచ్చాను. ఇంజక్షన్‌కూడా చేశాను. గాభరాపడకండి. ఊరంతా ఫ్లూజ్వరాలు విజృంభించి వున్నాయి మరి!"

గడగడా చదివేసి నిష్క్రమించాడు డాక్టర్.

"ఛీఛీ! తనపై తనకే అసహ్యం కలి గింది ఆనంద్‌కు. ఛ, ఇంకేమీ కారణం కన్పించనట్లుగా పసిపిల్ల రమవిషయం లోనే అబద్ధం చెప్పాలా? అది ఇంత త్వరలోనే నిజమవ్వాలా?"

రమనుదుటిపై ఐస్‌బాగ్‌తో కాస్తూన్న శ్యామల ఒక్కసారి కళ్ళెత్తి అతడిని చూచీ మరల చూపులు తిప్పేసుకుంది. సుధీర్ కొద్దిదూరంలో నేలమీదపడి మారాముచేస్తున్నాడు దేనికో.

"ఎందుకునాన్నా?" ఎత్తుకోబోయిన తండ్రిచేతులు తోసేసి, ఏడుపు స్థాయిని మరింత పెంచాడు సుధీర్.

"ఏం కావాలి వీడికి?"

"ఏమీలేదు. ఎత్తుకోమని". శ్యామల సమాధానం.

"దా బాబూ. నేను ఎత్తుకుంటాను." మళ్ళీ చేతులోకి తీసుకోబోయాడు.

"అమ్మేకావాలి." వాడు ఏడుపుతోనే చెప్పాడు.

శ్యామల లేచివచ్చింది. ఒక చేత్తో సుధీర్‌ను ఎత్తుకొని మరొకచేత్తో రమకు సపర్యచేయసాగింది.

శ్యామల మాట్లాడలేదు. ఒక్కసారి అతడి కండ్లలోకి చూచి, వెళ్ళిపోయి మళ్ళా రమ దగ్గర కూర్చుంది.

ఆ ఒక్కచూపులో వెయ్యి భావాలు!

కొన్ని సంసారాలు నిలబడడానికి పిల్లలే కారణం—అనే ఆర్యోక్తి అక్షరాలా నిజమనిపించింది ఆ క్షణంలో.

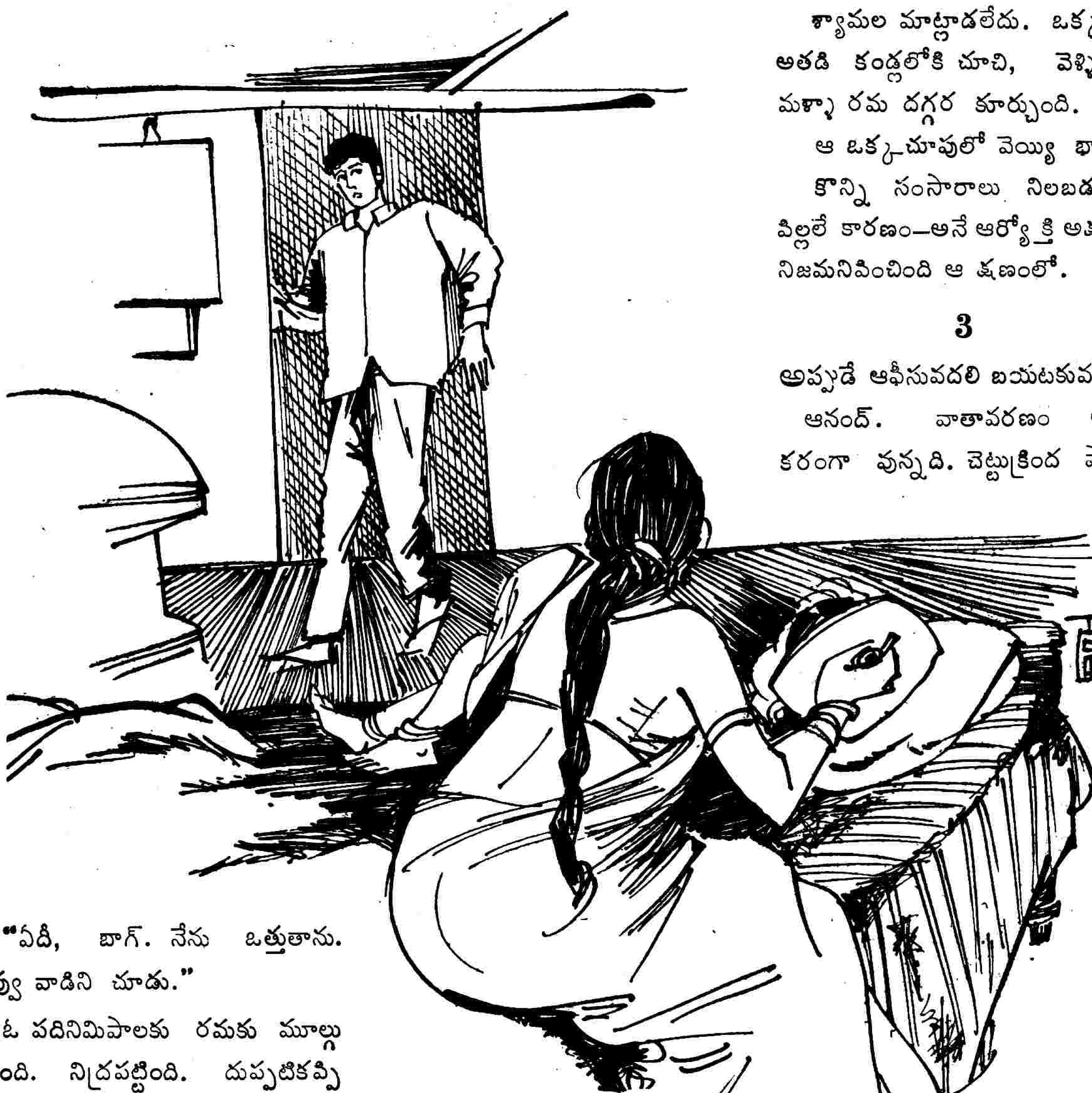

3

అప్పుడే ఆఫీసువదలి బయటకువచ్చాడు ఆనంద్. వాతావరణం ఆహ్లాద కరంగా వున్నది. చెట్టుక్రింద పార్కు

"ఏదీ, బాగ్. నేను ఒత్తుతాను. నువ్వు వాడిని చూడు."

ఓ పదినిమిషాలకు రమకు మూల్గు తగ్గింది. నిద్రపట్టింది. దుప్పటికప్పి లేచివెళ్ళాడు.

సుధీర్‌ను ఒకచేత్తో ఎత్తుకొని, ఒక చేత్తోనే టీ తయారుచేస్తోంది శ్యామల.

అపరాధిలాగా బాధపడ్డాడు ఆనంద్. పసిపాప బోసినవ్వుల్లో, ముద్దుమాటల్లో స్వర్గమే కన్పించుతుందని నానుడి. కాని ఆ పసివాళ్ళని సాకటంలో - సముదాయించటంలో నరకమే చూస్తుంది తల్లి. ఈ నరకాన్ని కొద్దిసేపైనా మరిపించవలసిన వ్యక్తి, ఈ బాధనూ బాధ్యతలనూ తానుకూడా పంచుకోవలసిన వ్యక్తికూడా ఆమెకు నరకమే రుచిచూపించితే ఆమె మానసిక స్థితి ఎలా వుంటుంది?

టీ అందుకుంటూఅడిగాడు—"జ్వరం ఎప్పట్నుంచి రమకు? పొద్దున్న బాగానే వుందిగా?"

"నిన్న మధ్యాహ్నంనుంచే మొదలు. ఈ ఉదయం పదిగంటలనుంచీ ఎక్కువైంది."

చర్నాకోలు దెబ్బతిన్నవాడుకూడా అంత బాధపడడేమో?

'ఆలుబిడ్డల బాధలూ, అవసరాలూ కనుక్కొనేదిపోయి, పైగా ఇబ్బంది కలగచేయటానికా మగవాడనేవాడు ఇంటికొచ్చేది?'

కప్పూసాసరూ ఇచ్చేస్తూ అడిగాడు- "భోజనం చేశావా పొద్దున్న?"

చేసివున్న స్కూటర్‌ను బయటకుస్తూ అనుకున్నాడు ఆనంద్; 'త్వరగా వెళ్ళి, శ్యామలనూ, పిల్లలనూ అలా బయటకు కాస్త వ్యాహ్యాళిగా తీసుకువెళ్లాలి. రమ జ్వరంతో నీరసంతో, పాపం—పదిరోజుల నుండీశ్యామలబందీలాపడివున్నదిఇంట్లో.

బిలబిలా సహోద్యోగులంతా రానే వచ్చారు. ఎవరి వాహనాలను వారు తీసుకుంటున్నారు.

"అప్పుడే ఇళ్ళకుపోయి చేసేదేమిటోయ్ ? పిల్లల కీచుకీచులూ, ఇల్లాలి బాదరబందీతప్ప? కాస్సేపలా పార్కుకుపోయి కూర్చుందాం." శంకరం అన్నాడు.

గోపాలం ప్రభృతులు 'సై' అన్నారు.

"మాట్లాడవేం ఆనంద్, నువ్వూరా." శంకరం అన్నాడు.

"రానోయ్. ఇంటికివెళ్ళాలి నేను." ఖచ్చితంగా అన్నాడు.

"ఏం? మీబేబీ జ్వరం ఇంకా తగ్గ లేదూ?'' ఒకరిద్దరు అడిగారు ఆత్రంగా.

"జ్వరం తగ్గిందనుకో. కాని రమతో పాటు నా మిసెస్‌కూడా చాలా నీరసపడి పోయింది.'రెస్టు' లేక పిల్లలతో ఒక్కతీ అవస్థపడ్తుంటుంది. వెళ్ళాలి నేను.''

బొళబొళా నవ్వేశాడు గోపాలం. "మన ఆనంద్ ఈ మధ్య మరీ స్త్రీ పున రుద్ధరణ — అభ్యుదయతా వగైరాలకు కంకణం కట్టుకొన్న ఆదర్శవాదిలా తయారౌతున్నాడు. మనందరికీ లేరూ పెళ్ళామూ పిల్లలూ ఇంట్లో?" మళ్ళీ నవ్వాడు పడి పడి.

మిగిలిన బృందం కూడా చిన్న శృతి కలిపింది.

"ఆఫ్టరాల్! ఇల్లూ, పిల్లల పనే ఆడ వాళ్ళది. ఆ మాత్రానికే వాళ్ళు అలసి పోతున్నారనుకొంటే ఈ ఉద్యోగాలతో-ఇంటిబాధ్యతతో మన మెంత అలసి పోతున్నామనుకోవాలి?" అది మరో దేవయ్య ఉవాచ.

''అట్టే నీతిసూత్రాలు వల్లించక, నడవ్వోయ్ నలుగురితోనూ. ఇల్లెక్క డికీ పారిపోదులే. మనం ఎప్పుడువెళ్లినా అక్కడే వుంటుంది."

మరలా నలుగురూ వికవికలాడారు.

లోలోన ఎంత అయిష్టంగావున్నా, ఆనంద్ నవ్వుతూ వారిలో కలిసి పోయాడు. తప్పదు మరి! మరీ కాదని తనదారిన తాను వెళ్ళిపోతే, భార్యా విధేయుడనీ, అసమర్థుడనీ ఈ స్నేహి తులే చాటున పలురకాలుగా విమర్శి స్తారు. అది అతడి కిష్టంలేదు.

పార్కులో హాయిగా పచ్చికమీద్ద కూర్చుని కొందరూ, పడుకొని కొందరూ కబుర్లలో మునిగిపోయారు.

"ఓయ్.అన్నట్టు రేపు మన పండుగ. ఎలా గడుపుదాం!" ఉన్నట్టుండి శంకరం అడిగాడు.

"ఏంపండగా ?" అర్థంకాక అడి గాడు ఆనంద్.

"అదేలేవోయ్, రెండో శనివారం. ఆఫీసు పని విసుగే అన్పించినా, శలవు వస్తే ఎలా గడపాలా అనేది కూడా సమస్యే!"

ఏదో ఘనకార్యం చేస్తూన్నంత దీర్ఘాలోచనలో పడ్డారు మిత్రబృంద మంతా.

"ఏముందీ? సినిమా చూద్దాం. తర్వాత మన చతుర్ముఖ పురాణం వుండనే వుంది కదా !" శంకరం అన్నాడు.

ఒకరు బాగుందంటే, మరొకరు కాదన్నారు.

చర్చ కొనసాగింది.

"సరే—ఏదైనా పిక్నిక్ వేసుకుందాం" గోపాలం అన్నాడు.

"అబ్బ, పిక్నిక్ అంటే మళ్ళీ భార్యా పిల్లల్ని వెంటేసుకెళ్ళే మామూలు తావ త్రయం తప్ప మనకింక మిగిలేదేముందీ? సెలవురోజున కూడా ఈ బాదరబందీ తెలివైనవాడెవడూ వడడు." కేవలం తిండికీ, నిద్రకూ మాత్రమే ఇంటికి వెళ్తూ మిగిలిన టైమంతా ఊరి వీధులు కొలుస్తూ హోటళ్ళు లెఖ్ఖపెడుతూ గడిపే సోమేశ్వరం అన్నాడు.

అంతవరకూ మౌనంగా పార్కుకు వచ్చేపోయే జనాన్ని చూస్తున్న ఆనంద్ కలుగజేసుకున్నాడు. మరీ అన్యా యంగా మాట్లాడకు సోమేశ్వరం. మనకి సెలవులు — పనిరోజులు అని విడిగా వుంటాయి. ఏ రోజూ ఏ క్షణమూకూడా విశ్రాంతీ సెలవూ అనేదే లేని ఆడవాళ్ళ మాటేమిటి? సెలవురోజుల్లోకూడా వాళ్ల ఖర్మకు వాళ్లని వదలి, మనం వేరే వినో దమూ ఆనందమూ వెదుక్కోవడంలో అర్థంలేదు; న్యాయం అసలే లేదు.'' అతడికి తెలియకుండానే కంఠస్వరం కొంచెం తీవ్రతను పొందింది.

"హాయిగా యింట్లో తిని కూర్చునే వాళ్ళకోసం ఎందుకోయ్ బాధ? నీ వొట్టి తెలివి తక్కువవాడివి !" సోమేశ్వరం అన్నాడు.

"పోనీ తీసుకెళ్ళాం అనుకో!" గోపాలం కల్పించుకుని, విషయాన్ని విపులంగా మాట్లాడాడు."దారి ఖర్చులూ, భోజనాలకి హోటల్‌ఖర్చులూ ఇవన్నీ ఎంతెంత అయిపోతాయి ? తట్టుకో గలమా?"

"ఖర్చు అవ్వవచ్చు, ఒప్పుకుంటాను. అయితే, ఎప్పుడో నూటికీ, కోటికీ ఓ సారి జరిగే ఇటువంటి ఖర్చును లెక్క పెట్టుకోవలసినంత హీనస్థితి కాదుకదా మనది? ఈ విధంగా గృహిణికి కూడా ఒక్కసారి విశ్రాంతినీ వినోదాన్నీ కల్పించి వాతావరణం మార్పుచేస్తే, అది అదృశ్యంగా ఎంతటి మార్పును తెస్తుంది; ఆలుమగల మధ్య ఎంతటి సాన్నిహిత్యాన్ని సృష్టిస్తుంది !" అంతా ముఖముఖాలు చూసుకున్నారు. ఆనంద్ ధోరణి అంతగా అంగీకారంగా లేనట్లుగా ఆ ముఖకవళికలే చెప్తున్నాయి.

"ఏమోబాబూ! ఈ సెలవురోజున కూడా 'ఫ్రీడం' పోగొట్టుకొనేంత ఉదా రత లేదు మాకు." అందరి తరఫునా తానే వకాల్తు తీసుకున్నట్టుగా అన్నాడు శంకరం 'ఆ పనిదాన్ని ఎత్తుకోండి; చిన్నవాడి చెయ్యికడగండి. నీళ్ళుతెండి. పాలసీసా పట్టుకోండి !' అంటూ దిక్కు మాలి సతాయింపులు ఎవడు భరించ గలడు? మధ్య తరగతివాడు చూడగల స్వర్గం ఇటువంటి సెలవురోజుల్లో మాత్రమే వుంటుంది."

"ఫ్పూ మాట వదిలేయ్. నీకు పిల్లల

బాదరబందీ లేదుకదా! పోనీ నీతో మిసెస్‌ను తీసుకెళ్తావా?" అతడి అభిప్రాయమేమిటో తెల్సుకుందామని ఆరాగా అడిగాడు ఆనంద్ గోపాలాన్ని ఉద్దేశించి.

"నోనోనో!" అంటూనే చికాకు పడ్డాడు గోపాలం. ఆడవాళ్లంటేనే పెద్ద బర్డెన్ వెంట. స్వేచ్ఛ వుండదు."

"చిన్న సవరణ—స్వంత ఆడవాళ్ళైతేనే ఇబ్బంది అంతా! గర్ల్‌ఫ్రెండ్స్ అయినా, ఆఫీసులో టైపిస్టులూ, స్టెనోగ్రాఫర్లూ వగైరా అయితే మళ్ళీ మనకి మంచి రిక్రియేషన్!" తన విట్టుకు పెద్దగా తానే నవ్వుకున్నాడు శంకరం.

"ఛఛ. ఎందుకోయ్ ఈ పనికిమాలిన దారులన్నీ?" మందలించాడు ఆనంద్. "సెలవురోజు - లక్షణంగా ఇంటిపట్టున వుండి సాయంత్రం కాస్త భార్యాబిడ్డల్ని బయటకు తీసుకువెళ్ళడం—ఏ పిక్చరో చూపించడం చెయ్యండి. నేను మాత్రం అదే చేయదలచుకున్నాను." కొంతసేపు నిశ్శబ్దం.

ఉన్నట్లుండి గోపాలం అన్నాడు: "అబ్బే. నేనింతగా భయపడను మా ఆడవాళ్ళకు. నేనెలా ఖర్చుపెట్టుకోనీ, ఏ టైముకు ఇంటికి జేరనీ—నోరెత్తితే ఒట్టు!" ఆనంద్‌కు అభిమానం కలిగి పౌరుషం వచ్చేటంతగా మాటను మెలిపెట్టి, ప్రసంగానికి క్రొత్త రూపూ, సరి కొత్త అర్థాలూ కల్పించాడు.

అతడి అంచనా తప్పలేదు! వింటూనే ఆనందరావు ముఖం జేవురించింది.

"నేనుమాత్రం? నేనూ అంతే!" తీసిపోలేదన్నట్లుగా శంకరం మొదలు పెట్టాడు. "మగవాడితో సమంగా ఆడది కూడా తయారైతే అన్నిచోట్లకూ, ఇక సంసారంచేసినట్లే. ఇప్పటికి పదిహేనేళ్ళ నుంచి వుంటున్నాను ఈ ఊళ్ళో. మా వీధీ, పక్క వీధీ తప్ప మరొకటి తెలియదు మా శ్రీమతికి. ఇన్నాళ్ళ

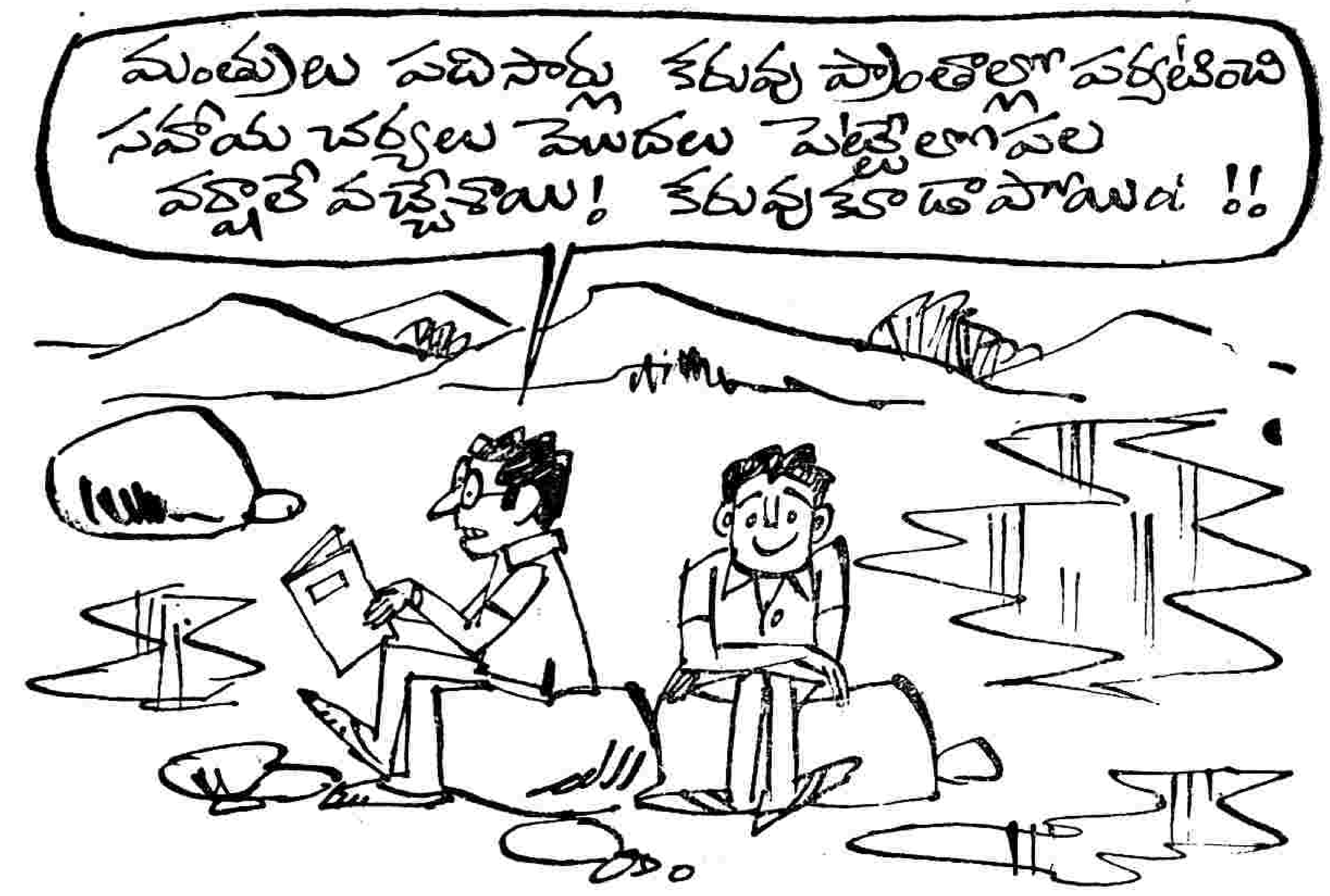

నుంచీ ఆమే నేనూ కలసి ఎక్కడికైనా వెళ్ళిన సన్నివేశాలుగానీ, చూసిన సినిమాలు కానీ లెక్కపెట్టి చెప్పవచ్చు!"

"ఏడిశావ్‌లే, మా ఆవిడ మాత్రం గొడవచేస్తుందని చెప్పానా నేను? అది న్యాయం కాదంటున్నాను. అంతే." గోపాలం ప్రభృతులు ఆశించిన మార్పు వచ్చేసిందిఆనంద్‌లో. "సరే. ఎన్నింటికి బయలుదేరడం? పిక్నిక్ స్పాట్ ఏది?"

ఆనంద్‌లో మార్పు తేగలిగిన వీరుడ నన్నట్టుగా సగర్వంగా చూచాడు గోపాలం అందరివైపూ.

4

"ఇవాళ శలవు కదా!"

ఉదయమే లేచి ఆదరాబాదరాగా తయారౌతూన్న భర్తను ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ అడిగింది శ్యామల.

"ఊఁ." నసిగాడు ఆనంద్. సూటిగా భార్య ముఖంలోనికి చూడలేకపోయాడు. "కొంత అర్జంటువర్కు పూర్తిచేయవలసి వుంది ఆఫీసులో. డైరెక్టర్సు మీటింగ్ జరిగేరోజు దగ్గరపడ్తోంది. ఆ నాటికి రిపోర్ట్సు సిద్ధంగావుంచాలి.

ఆడది అబద్ధమాడితే గోడకట్టినట్లుంటుందని సామెత.

కాని, పురుషుడు పురాతనపు కోట ప్రహరీలంత దిట్టంగా అబద్ధం చెప్పగల సమర్థుడయ్యా డీనాడు!

"అయ్యో రాత్రి చెప్పారుకాదేం? సెలవు రోజే నన్నట్లుగా ఆలస్యంగా లేచాను." నొచ్చుకుంటూ వంటింటివైపు పరుగెత్తింది. "ఏ హోటల్లోనో త్రాగేస్తాలే. చూడు పిల్లలు లేచినట్లున్నారు. రమ ఏడుస్తోంది."

"వాళ్ళ ఏడుపులకేంలెండి."

రెండు మూడు నిముషాలు గడిచాయి.

పిల్లల ఏడుపులు తారస్థాయి నందుకుంటూనే వున్నాయి అంతకంతకూ.

త్వరగా తయారై ఆ బందిఖానా నుండి బయటపడి మిత్రబృందాన్ని చేరుకోవాలనే ఆరాటంలో వున్న ఆనంద్‌ను ఆ ఏడుపులు అంతగా కదిలించడంలేదు.

"సెలవురోజున కూడా ఆఫీసుకు పోయి గొడ్డుచాకిరీ చేయాలే," అని భర్త కోసం లోలోన వగస్తూ, కనీసం అతడికి తన చేతితో కాఫీ అయినా యిచ్చి పంపాలనే తహతహలోవున్న శ్యామలకు పిల్లల ఏడుపులు విన్పించడమేలేదు.

వేడి వేడి కాఫీ త్వరత్వరగా త్రాగుతున్న ఆనంద్ తనవైపే సానుభూతిగా చూస్తున్న శ్యామల ముఖంచూచి లోలోన

చాలా బాధపడ్డాడు. ఏదో నేరంచేస్తున్నట్లుగా మనస్సు మధనపడింది. 'నేనేదో విశ్రాంతిలేకుండా శ్రమపడి పోతున్నానని బాధపడ్తోంది అమాయకురాలు!'

"మరి భోజనంటైముకు వచ్చేస్తారా?"

చెప్పులు తొడుక్కొంటూ ఒక్క క్షణం ఆలోచించాడు.

"చెప్పలేను. నువ్వు చేసెయ్యి. నా కోసం చూడకు."

"అయ్యో. ఆకలితో వుంటారా?"

"వుండనులే. ఏ టైముకు పనౌతుందో తెలియదు. రావటానికే ప్రయత్నిస్తాను. నాకోసం మాత్రం చూడకు. వేళకు నువ్వు తినెయ్యి."

ఒక అబద్ధం తర్వాత ఎన్నైనా అబద్ధాలు ఆడక తప్పదు.

అప్పటికే అతడు గుమ్మందాటి మెట్లుదిగుతున్నాడు.

అయితే, అప్పట్లోవున్న బాధ, మధన మిత్రులను కలిసిన కొద్దిసేపటికే కొంత తగ్గాయి.

అలా మరో రెండుమూడు సార్లు జరిగేసరికి, భార్యాబిడ్డలను వెంటబెట్టుకొని తిరిగేకంటె ఒంటరిగా తిరగడంలో పదిరెట్లు ఆనందం వుందనిపించింది ఆనందరావుకు. ఆనందరావులో ఏదో మార్పు వచ్చినట్లు అనుమానం కలిగింది శ్యామలకు.

ఒకటి రెండుసార్లు ఏ మాటైనా ఎవరైనా నమ్మగలరుకాని, ఎల్లప్పుడూ ఏదో ఒక సాకుచెప్పి ఎంతటి అమాయకులనైనా నమ్మించగలగడం అసాధ్యం.

భర్తలో క్రమక్రమంగా వస్తున్న పరిణామాన్ని పసికట్టలేనంత మూర్ఖురాలుకాదు శ్యామల. అయితే, భార్యాభర్తల అనుబంధం ఎంత దృఢమైనదీ బలమైనదో—ఆ సంబంధం అంత సున్నితమైనది కూడా. అందుకే లోలోపల దహించివేసే బాధను భరించుతూ మౌనంగా ఏమీ తెలియనట్లే ప్రవర్తించ సాగిందామె.

5

"ఆనంద్ ఏడీ? నిద్రపోతున్నాడేమిటి?" అంటూ ప్రవేశించిన మూర్తిని చూచి ఆశ్చర్యపడింది శ్యామల.

"నిద్రపోయే తీరికకూడా ఎక్కడ? ఆఫీసులో ఏదో పనుందని వెళ్ళారు. రండి కూర్చోండి." ఎందుకో పేచీలు పెడ్తూన్న రమనూ సుధీర్‌నూ చెరో చేతితో ఎత్తుకుని అవస్థపడ్తూనే అతిధులకు స్వాగతం పలికింది శ్యామల.

మూర్తి విస్మయంగా చూచాడు. "ఆఫీసులో పనా?"

అనుమానం తొణికిసలాడ్తూన్న అతడి స్వరంవిని విస్మయమందడం ఈసారి శ్యామల వంతైంది.

"ఒకవేళ అతడికేమైనా ఎక్కువ పని వున్నదేమో!" తన మాటను సర్దుకుంటూ వీలైనంత సాధారణంగా అన్నాడు మూర్తి. కాని అతడితోవచ్చిన అతడి భార్య మాత్రం, పరిస్థితిని ఇంకా క్లిష్టతరం కావించేట్లుగా మాట్లాడింది. "అదేమిటండీ, మీరూ ఆయనా ఒకే సెక్షన్‌లో పనిచేస్తున్నారుకదా? ఆయనకు పనుండి మీకు లేకపోతుందా?" ఖంగారుపడ్తూ, ఏమీమాట్లాడలేనట్లుగా చూచాడు మూర్తి శ్యామలవేపు. శ్యామల అతడివైపే చూస్తోంది సమాధానం కోరుతూన్నట్లుగా.

మరో దారిలేని మూర్తి వాతావరణాన్ని మార్చడానికి ప్రయత్నించాడు. "ఇలారామ్మా రమా, తమ్ముడితోపాటు నువ్వూ అమ్మను శ్రమపెడ్తున్నావా?" అంటూ రమను ఎత్తుకొని కబుర్లలోకి దిగాడు.

అతడి ధోరణినీ మనస్సునూ గ్రహించగలిగిన శ్యామల మరి తర్కించలేదు. అంతరాంతరాలలో అదివరకే మొలకెత్తిన అనుమానాంకురం అప్పటికప్పుడే ఆ క్షణంలోనే శాఖోపశాఖలతో విస్తరిల్లి మహావృక్షమైపోయింది. 'ఆఫీసు పనివంక ఎక్కడ ఏంచేస్తున్నట్టు తన భర్త?'

ఆలోచిస్తూనే టీ తయారుచేసి తీసుకు వెళ్ళేసరికి మూర్తి సన్నసన్నగా భార్యను మందలించడం విన్పించింది శ్యామలకు. "అనవసరంగా సాగదీస్తావు సంభాషణను. పరిస్థితి అమాత్రం అర్థంచేసుకోవేం?"

"బాగుంది. అతడూ ఇలా భార్యకు తెలియకుండా దొంగ తిరుగుళ్ళు తిరిగే ప్రవీణుడని నాకేం తెల్సూ?" పెడసరంగా వుంది వనజ జవాబు. "అయినా ప్రతి మొగాడూ పెళ్ళానికి తెలీకుండా అంతో ఇంతో దాస్తూనే వుంటాడట?" అంటూ ఓ విసురు విసిరింది.

"సర్లే. నోర్ముయ్."

శ్యామల మనస్సు పరిపరి విధాల బాధపడింది. 'ఓ ప్రత్యేకతా, వ్యక్తిత్వమూ అంటూ లేని అతి మామూలు మనిషి వనజ. అటువంటి వ్యక్తి కూడా విమర్శిస్తూ వాగేటంత అవకాశం కలిగిందా మా మధ్యన!'

శ్యామల ప్రవేశంతో భార్యాభర్తల వాదోపవాదాలకు తాళంపడింది. అన్యమనస్కంగా ఏదో మాట్లాడ్తూనేవున్నది కాని శ్యామల లోలోపల చాలా బాధపడ్తూ అతలాకుతలమౌతూన్నది.

ఓ పదినిముషాలు గడిచేసరికి ఆనంద్ రానేవచ్చాడు. అతడూ మూర్తీ కూడా ఒకరినొకరు చూచుకొని గతుక్కుమన్నారు. ఎవరిమట్టుకు వాళ్ళే ఏదో పొడిపొడిగా మాట్లాడి పలకరించుకున్నారు, ఇరకాటంలో పడ్డట్టుగా. ఆఫీసుసంగతి పొరపాటున కూడా అతడు ఎత్తలేదు. శ్యామల ఏమీ మాట్లాడలేదు. తన బాధలనూ అనుమానాలనూ తనలోనే అణచిపెట్టగలిగింది తాత్కాలికంగా.

కాని ఎప్పుడేవనిచేస్తున్నా అనుక్షణం ఆ అనుమానం మెదడులో వెఱ్రిగంతులు వేసి మతిచెడగొట్టసాగింది. 'అతడెందుకు తననుంచి ఏదో దాస్తున్నాడు ? ఈ ఇంటిపై రక్తి, ఇల్లాలిపై అనురక్తి ఎందుకు సన్నగిల్లాయి అతడిలో ?' ఈ సమాధానం లేనిప్రశ్న అనుక్షణం ఆమెను తినివేస్తోంది.

భార్య ఏమీ స్పష్టంగా అడగకపోయేసరికి ఆనంద్ మనస్సు చాలా తేలిక పడింది. 'హమ్మయ్య! మూర్తి ఏమీ అనవసర వాగుడు వాగినట్లులేదు' అనుకున్నాడు భారం తీరినట్లుగా. అయితే శ్యామల ముక్తసరి ప్రవర్తన, అంతకు పూర్వంలేని ఏదో గాంభీర్యతా అతడికి కించిత్ సంకోచం కలిగించగా ఇక సాయంత్రం ఇల్లుకదలకుండా పిల్లలతో ఆడుకుంటూ వుండిపోయాడు.

పిల్లల నవ్వులూ, కేరింతలతో ఆనంద్ దరహాసవదనంతో ఇల్లు కళకళలాడగానే శ్యామల తన మనోవ్యధనంతనూ తాత్కాలికంగా మఱచిపోయింది. కొద్దిసేపటికే ఆమె పూర్వంలాగే నవ్వుతూ, అతడి మాటలకు నవ్వుతూ తుళ్ళుతూ, పూర్వపు శ్యామల అయిపోయింది.

మర్నాడు భర్త ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయి, తాను ఒంటరిగా గృహకృత్యాలలో లీనమైపోయినప్పుడు మాత్రం తిరిగి నిన్నటి ఆలోచనలు నిద్రమేల్కొంచినట్లు లేచి లోలోన కుమ్మరిపురుగుల్లా తొలచసాగాయి.

'ఛ. నాది అనవసర అనుమానం. మగవాళ్ళన్న తర్వాత ఎన్నోపనులుండవచ్చు.' అంటూ తనను తాను మభ్యపెట్టుకో జూచింది.

కానీ మనస్సు వినక ఎదురు తిరిగి ప్రశ్నలు కురిపించింది. 'పనేవుంటే ఆ పని ఏమిటో స్పష్టంగా చెప్పవచ్చుకదా? ఆఫీసుకని అబద్ధం దేనికి ? మిత్రుడు

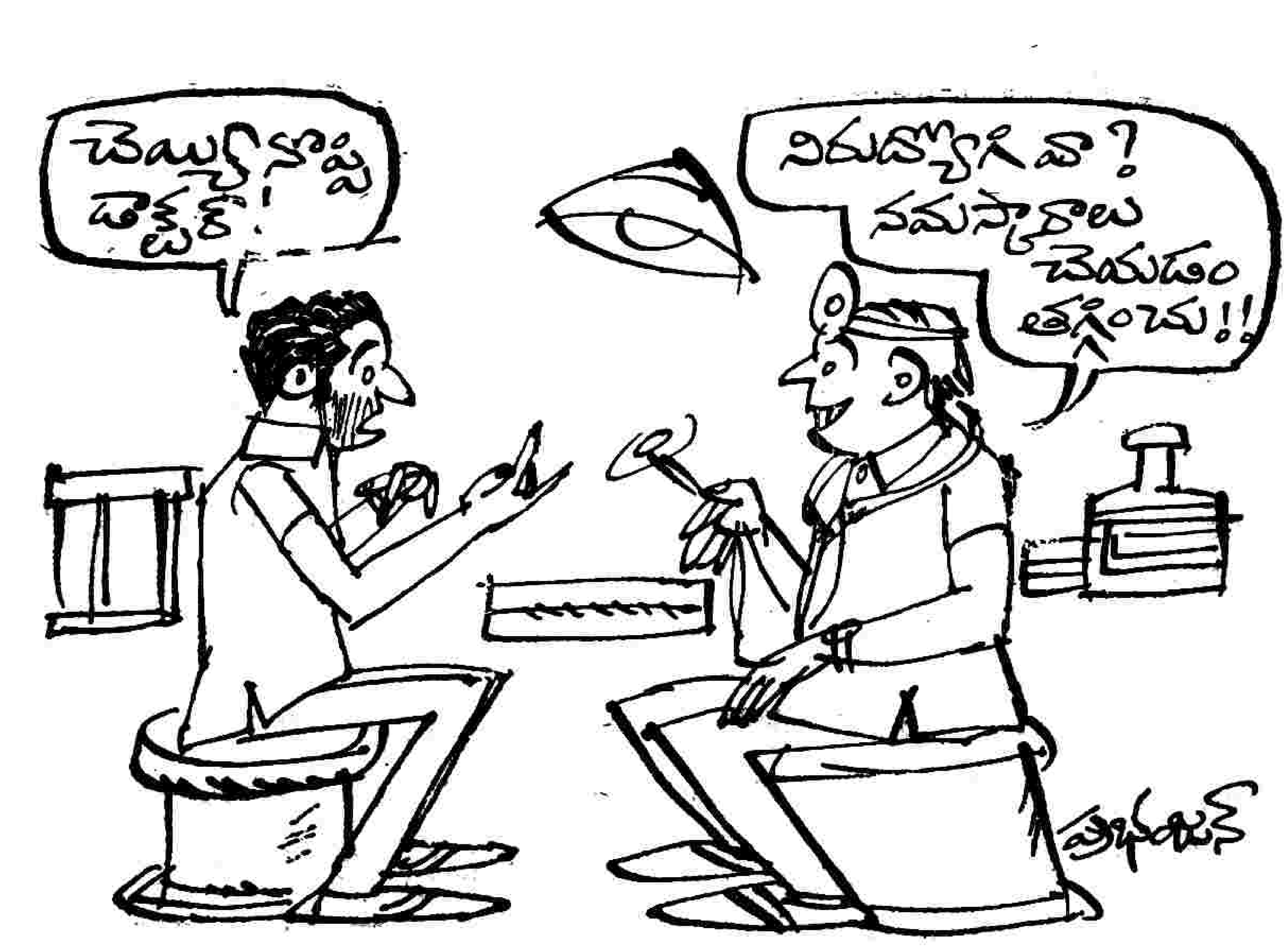

మూర్తివద్ద అంత దొంగలాగా, పట్టుబడిపోయినట్టు బెదురు బెదురుగా ప్రవర్తించడం దేనికీ ? అతడివద్ద ఆఫీసు ప్రసంగమే రాకుండా ఎందుకు జాగ్రత్త పడినట్టు? 'ఆఫీసుకు వెళ్ళారు—ఆదివారం కూడా అలసిపోతున్నారు' అని చెప్పి అందరిలో నీవు నగుబాట్లుపాలుకావడం లేదా ?'

ఔను. ఈ ప్రశ్నావళితో ఏదైనా సినిమాకి వెళ్ళారేమో! ఇంట్లో పిల్లలతో నేనొక్కతినీ సతమతమౌతూంటే తాను వినోద విహారాలు చేస్తూన్నట్లు చెప్పటానికి సిగ్గువడ్తున్నారేమో ! పోనీలే ! మనసును జోకొట్ట ప్రయత్నించింది శ్యామల.

.'ఏం, ఆదిమాత్రం న్యాయమా ?' మనసు చివ్వునలేచి బుసకొట్టింది. 'సంసారభారంలో భార్యాభర్తలిరువురికీ సమాన బాధ్యతా, భాగమూ లేవా? బయటపనితో అతడెంత విసిగిపోతాడో ఇంటి పనులతో పిల్లల సమస్యలతో వచ్చిపోయే అతిథి అభ్యాగతులతో నువ్వూ అంతే విసిగివేసారి వుంటావు కదా! అతడి ఆలన పాలనలు కనుక్కొని నీవు సేద తీర్చినట్టే, నీ కష్టసుఖాలూ వగైరా అడిగి నీ అలుపును మరిపించే బాధ్యత అతడికి లేదా? ఎక్కడెక్కడో తిరిగివచ్చి తిని నిద్రపోవడమేనా అతడి పని ? ఇక ఇంటివిషయాలూ ఇల్లాలి బాగోగులూ, పిల్లల ముఖాలు చూచేదెప్పుడు ? భార్యనుండి భర్తకానీ, భర్తనుండి భార్యకానీ ఏదైనా దాచిపెడ్తున్నారంటే నిస్సందేహంగా అదేదో అపసవ్యమైనదీ, వక్రవిషయమే అయ్యుండాలి.

'ఛ, ఇందుకే అతిగా ఆలోచించరాదంటారు. ఆలోచించినకొద్దీ మతిపోతోంది! తనను తానే నిందించుకుంటూ ఆలోచనల మార్పుకోసం ప్రయత్నించింది. కానీ అది ఆమెకు సాధ్యంకాలేదు.

ఒక్కసారిగా ఇల్లూ, పిల్లలూ, సంసారం—బాధ్యతలూ అన్నిటిపట్లా విసుగు పుట్టి, విరక్తివంటి భావమేదో లోపల జనించింది. తనపై తనకే కోపంవచ్చింది; అసహ్యం కలిగింది. ఆ చికాకులో వంట సరిగా కుదరలేదు. పాలగిన్నె జారి, పాలన్నీ ఒలికిపోవడమే కాకుండా, కట్టుకున్న చక్కటి చీర పాడైంది. పిల్లల ఏడుపులూ, అల్లరీ చీదర అన్పించి వాళ్లపై శక్తికొలదీ అరిచింది. పిల్లలు బెదరిపోయి ఏడిచారు. కిక్కురుమనకుండా ఓమూలకు జేరీ కూర్చున్నారు.

సాయంత్రంవరకూ అటువంటి ఉన్మాదదశలో గడిచిపోయింది.

"అబ్బ! ఈ ఇంట్లోనుంచి కాస్త బయట పడి ప్రపంచంముఖం చూడకపోతే పిచ్చెక్కేట్లుంది. ఆయన రాగానే ఏ పార్కుకో వెళ్ళాలి". అనుకుంటూ గబగబా పిల్లల్ని తయారుచేసి తాను తయారైంది.

భర్త రావలసిన టైము దాటి గంట గడిచింది. మరోగంటకూడా తిరిగిపోయింది.

"మమ్మీ. మరి పార్కుకు వెళ్ళొద్దా మనం?" రమ నిరుత్సాహంగా రెండు మూడుసార్లడిగింది.

జాలికలిగింది శ్యామలకు.

"పదవెళ్దాం." అంటూ పిల్లలతో ఒంటరిగానే బయలుదేరింది. సుధీర్‌ను ఎత్తుకొని, రమను నడిపించుకుంటూ వెళ్లటం కొంత కష్టమే అన్పించినా లెఖ్ఖ చెయ్యలేదు.

ఉస్సురనుకుంటూ పచ్చికపై కూలబడిన శ్యామలకు రెండు మూడు తెలిసిన ముఖాలు కన్పించాయి పార్కులో. చిరునవ్వులతో పలకరింపులయ్యాక ఒకామె దగ్గరకొచ్చి కూర్చుంది. "ఒక్కరే వచ్చారా?" అని పలకరిస్తూ. ఆమె ఒక ప్రాక్టీసులేని ప్లీడరుభార్య. పేరు కుసుమ. ఆమె వేసే వెకిలివేషాలూ, వాగే అతివాగుడూ శ్యామలకు అసహ్యంగా వుంటాయి. అందుకే మాట్లాడడం ఇష్టం లేనట్లుగా ముక్తసరిగా "ఊఁ. ఒక్కతెనే కాదు. పిల్లల్ని తీసుకొచ్చాను" అన్నది.

అతివాగుడు కుసుమ వదలిపెట్టలేదు. అంతేలెండి. ఒక్కళ్ళం రాక చేసేదేముంది? పేకాటలు ఆడీ ఆడీ వాళ్ళు ఏ అర్థరాత్రో ఇళ్ళకుజేరుకుంటారు. మనల్ని కూడా తిప్పుకొనే భాగ్యంకూడానా?"

"పేకాటా?'' కొత్తగా వినడంవలన ఆశ్చర్యపడింది శ్యామల! "మీ వారు రోజూ పేకాడతారా?"

కుసుమ కనులు ఆశ్చర్యంతో కదులాడాయి. అదొకమాదిరిగా తలఎగరేస్తూ అన్నది! "మావారేమిటి, మీవారేమిటి? వీళ్ళంతా ఆ శంకరంఇంట్లో జేర్తుంటారు, ఈదిక్కుమాలిన పేకాటకోసం.ఓ టైమూ లేదు. పాడులేదు. మా ఆయనకి కోర్టు కెళ్ళటంకంటె ఈ పేకాటకి హాజరవ్వటమే ముఖ్యం. ఓ టైముకు వచ్చినట్టు హాజరయ్యి తీరవలసిన ఉద్యోగికాదు కదా!"

ఆ మాటలందలి కొత్తవార్తకంటె, అంతంలోచేసిన ఆ వ్యాఖ్యానం—అందలి శ్లేషా శ్యామలకు కోపంకలిగించాయి. కుసుమ చెప్పుకుపోతోంది! "ఆదివారాలైతే మాయింట్లో తిష్ఠ! మిగిలినరోజులైతే — రెండ్రోజులు గోపాలం ఇంట్లో, మరో రెండ్రోజులు శంకరం ఇంట్లో. అయినా, ఈ విషయాలేమీ మీకు తెలియనే తెలియవా? అయితే మీ ఆయన చాలా తెలివైనవారన్నమాట!"

కంపరం పుట్టింది శ్యామలకు. ''వెళ్తాను. చీకటిపడ్తోంది! అంటూ లేచింది.

"నేనూ వెళ్ళాలి.'' కుసుమకూడా లేచింది."రండి ఎప్పుడైనా మా యింటికి. ఎప్పుడూ రానేరారూ".

''వస్తాలెండి."

పార్కుచుట్టుపట్ల కనుచూపుమేరలో ఎక్కడా రిక్షాలేదు.

కుసుమ ఇల్లు చాలాదూరం. "అబ్బ ఎలానడిచేదిబాబూ ఇంత దూరం?" అనుకుంటోంది.

"మరి వచ్చేప్పు డెలావచ్చారు?" శ్యామల ప్రశ్నించింది.

"మా ఇంటిప్రక్క వాళ్ళబ్బాయి ఇటుగా వస్తున్నాడు. అతడికి కారుంది. డ్రాప్‌చేశాడు. అలాగే ఏవరైనా తెలిసినాళ్ళు కనపడకపోరులెండి." ధీమాగా అంది. ఆ మాట పూర్తికాకుండానే ఎవరో పరిచితుడు కన్పించనే కన్పించాడు కుసుమకు.

"నమస్కారం. ఏమిటిలావచ్చారు?" అన్నాడు స్కూటర్ ఆపి, కాలు క్రింద అన్చుకుంటూ.

"ఆయన ఇంకా ఇల్లుజేరుకోలేదు. ఒక్కతినీ తోచక ఇలా పార్కుకు వచ్చాను. తీరా చూస్తే ఓ రిక్షా కాదుకదా –తెలిసిన నాధుడెవడూ కన్పించటంలేదు. కాస్త 'లిఫ్టు' ఇస్తారేమిటి?" అతడికి అతి దగ్గరగా నిలబడి ఇంచుమించు తగుల్తోన్నట్లుగా వుండి మాటాడ్తోంది కుసుమ.

"ఓ! అంతకంటె భాగ్యమా? రండి". అన్నాడా యువకుడు.

"మీబంధువులా?" అడిగింది శ్యామల మెల్లగా.

పళ్ళన్నీ బయటపెట్టి నవ్వింది కుసుమ. ''బంధుత్వం అనే పాడుపదం నాకు తెలియదు. స్నేహం! అదొక్కటే తెల్సు. ప్రాణం ఇవ్వగల స్నేహితులున్నారు నాకు. ఈయన ఉమాచంద్ అనీ...ఉత్తరాదివాళ్ళులెండి. ఈ ప్రాంతాలకొచ్చి స్థిరపడిపోయారు."

శ్యామల వింటూన్నది. మానవుడు చంద్రమండలంపై అడుగిడి విహరిస్తున్నాడన్నకంటె వింతవార్తలేదని లోగడ భావించిందికానీ, పరిశీలించే ఓపిక వుండాలేకానీ క్షణక్షణం విడ్డూరాలు విన వస్తూ కనవస్తూనే వుంటాయి, భూమండలంలో! ఆమె కనుపాపలు కదలికను కట్టిపెట్టాయి తాత్కాలికంగా; కనురెప్పలూ, నాశికా తమ తమ ధర్మాలను విస్మరించాయి. ఉమాచంద్ స్కూటర్ సీటుపై కూర్చుని, అతడి మీదిమీదికి ఒంగుతూ అతడి భుజంపై చేయివేసి కబుర్లు చెప్తూన్న కుసుమను చూచి.

''టాటా!" ఛాదస్తురాలినై ఈసంఘంలో ముందుకు నడవలేక పోతున్నానా? లేక వీళ్ళంతా నాగరికత ముసుగులలో ఆటవికులుగా మారిపోతున్నారా?" ప్రశ్నించుకొంది శ్యామల.

పరాయిపురుషులతో అతివాగుడుతో అతిచనవుగా ప్రవర్తించే కుసుమ నైతిక

"ఆ ప్లీడరు పెళ్ళాం. కుసుమ."
అన్నది వివరిస్తూ.

అతడు మాట్లాడలేదు కానీ, ఆ నొసలు చిట్లింపులో ఒక విధమైన ఆగ్రహమూ, అసహనమూ, ద్యోతకమైనాయి.

"ఎప్పుడైనా వాళ్ళింటికిరమ్మన్నది!"

"......" ఆనంద్ మాట్లాడకుండా

విలువలను గురించి శ్యామల అనుమానించకుండా వుండలేకపోయింది.

"ఎక్కడికి వెళ్ళారూ?" శ్యామల ఇల్లు జేరి అప్పుడే తలుపుతీస్తూండగా ఆనందరావు స్కూటరు వచ్చింది. పలకరింపుగా అడిగాడు.

"పిల్లలు మరీ గోలపెడ్తూంటే పార్కుకు తీసుకెళ్ళాను."

అతడేదో అపరాధం చేసినట్లుగా ముఖం పెడ్తూ "త్వరగా వచ్చేద్దామనే అనుకున్నాను కానీ, పనవందే మరి" అంటూ సంజాయిషీ చెప్పుకొన్నాడు.

ఇక ఈ అబద్ధాలను సహించలేక పోయింది శ్యామల.

"పనవ్వలేదా, పేకాట అవ్వలేదా?" అనడిగింది అతడి కళ్ళలోనికి సూటిగా చూస్తూ.

"ఛ. ఎప్పుడైనా ఆడ్తానేమోకానీ రోజూనా? ఇవ్వాళ ఆడనిదే? సీయైడీ లాగా తయారౌతున్నావన్నమాట!" నవ్వేశాడు కానీ, ఆ నవ్వులో సహజత్వం లోపించడం శ్యామల గమనించక పోలేదు.

అప్పటికి సంభాషణ మరి సాగలేదు.

భోజనాల దగ్గర శ్యామలే సంభాషణ ప్రారంభించింది.

"పార్కులో మీ అతివాగుడు ఘటం కన్పించింది!" అన్నది.

అన్నం తినేస్తున్నాడు. అయిష్టంగా వుందన్నమాట సంభాషణ!

శ్యామలమాత్రం మాటలు మానలేదు. "వాడెవడో ఉమాచంద్ అట! స్నేహితుడట! వాడి స్కూటర్ ఎక్కి వెళ్ళిపోయింది. వాడితో శరీరమంతా తగుల్తూ కూర్చుని. ఇదెక్కడి విడ్డూరం! నే నేమనుకుంటాననో కూడా లేదు. ఆ మొగుడికి తెలుసా ఈవిడ తిరుగుళ్ళు?"

ఛర్రున తలెత్తాడు ఆనంద్. మొగం జేవురించగా, తీక్ష్ణంగా అన్నాడు. "అందులో అంతగా వ్యాఖ్యానించటానికేముందీ? అన్నా చెల్లెలి భావం కావచ్చు కదా?"

ఆశ్చర్యానీ మించినటువంటి అనుభూతి ఏదో కలిగింది శ్యామలకు. 'ఒక అప్రక్రమమూ, అవినీతి అయిన విషయాన్ని ఇతడెందు కిలా సమర్థిస్తూన్నట్టు?' తనను తానే ప్రశ్నించుకొంది. 'అతడి గుణాలుకూడా అటువంటివేనా, లేక అదేమైనా కుసుమపై అభిమానమా?'

ఆలోచనలను పైకి వ్యక్తీకరించకుండా, మామూలుగా అన్నది: "బాగుంది. అదేంమాట? నామకార్థంగా ఎవడినో అన్న అనుకొనీ, ఇంకెవడినో చెల్లెలనీ అనుకొంటే అయిపోతుందా? అటువంటి మాటలు చెప్తూ లోకంకళ్ళు కప్పేవాళ్ళ నెందర్ని చూడటంలేదు?"

భార్య మాటలు వింటూనే ఆనంద్‌కు చాలా కోపం వచ్చింది. "దర్టీగా మాట్లాడకు. నా స్నేహితు లెందరితో నువ్వు చనువుగా మాట్లాడవు? అంతమాత్రాన నీ ప్రవర్తన మంచిదికాకపోయిందా? ఆవిడ మరి కాస్త చనవు వుండబట్టి, ఆ టైముకు ఏ రిక్షా దొరకక అట్లాగ చేసిందని ఎందుకనుకోవు? చెడుగా ఆలోచించడమేకాని, మంచిగా ఎందుకాలోచించవని నా ప్రశ్న?"

విసురును తనమీదకే తిప్పిన ఆ ధోరణికి, ఆ మాటలలోని తీవ్రతకూ నిర్విణ్ణురాలైంది శ్యామల. ఆ నిశ్చేష్టత నుండి తేరుకొన్న తర్వాత ఆమెకు ఆగ్రహం, అవమానం ముప్పిరిగొని వచ్చి మౌనంవహించకుండా చేశాయి. "బాగుంది మీ వరస. ఎవతో ఎవడితోనో విశృంఖలంగా తిరుగుతోందంటే మధ్యన మీ కెందుకూ దుగ్ధ? ఏం ఎప్పుడైనా మీరుకూడా అలా వెంటేసుకుని త్రిప్పుతున్నారా ఏంఖర్మ? అంతగా నమర్థించుకొస్తున్నారు."

"ఆహా! తప్పేంలేదు." తొణకని స్వరంతో తగ్గని దూకుడుతో వుందతడి స్వరం. "అవన్నీ నీ కర్థంకాని విషయాలులే. ఆట్టే తడిమి తడిమి అడగబోకు."

ఏదో నిషాలో వున్నట్టు మాట్లాడుతున్న అతడి ధోరణికి అసహ్యం కలిగిన శ్యామల మరి తర్కం పొడిగించలేదు. కాని ఆమె మనసున వుండీ వుండనట్లు దోబూచులాడుతూన్న కొన్ని అనుమానాలు ఆధారరహితంకావని ఈ రోజున రూఢి అయ్యింది.

'ఆ కుసుమపై ఎందుకు ఇతడికింత అభిమానం? ఆమె ఇంట్లోకూర్చుని పేక ఆడీ ఆడీ ఆమెపట్ల ఆకర్షితుడౌతున్నాడా?' ఇన్నాళ్ళు సంసారం చేసిన తర్వాత ఈ నాడు ప్రథమంగా భర్తపై ఒకవిధమైన అనుమానం కలిగింది. దానితో ఒక విధమైన ఉద్వేగం కలిగింది. ఫలితంగా ఏదో తెలియని నీరసం ఆవరించింది. ఎన్నాళ్లో లంఖణాలు చేసినట్లుగా నీరసం అలముకొంది మనఃశ్శరీరాలు రెండిటినీ.

'కూడని పనులుచేసి, తినరాని పదార్థాలుతినీ ఏది మంచో ఏది చెడో తెల్సుకోలేక మారాంచేసే పసిపిల్లల్లాగా చాలామంది పురుషులు ఎందుకో అవినీతి అక్రమాలవైపూ అసహ్యతా అపసవ్యతల దెసా ఆకర్షింపబడతారు. ఇది వారిలోవున్న బలహీనతా లేక జబ్బా?'

సమాధానం తెలియని ఈ ప్రశ్న చాలామంది సంసారిణులకు అనాది నుంచీ ఎదురౌతూన్నదే!

6

ఆఫీసుకువెళ్ళబోతూన్న ఆనందరావుకు వెనుకనుంచి శ్యామల హెచ్చరిక విన్పించింది. "బాబుకు పాలడబ్బా అయిపోయింది. తీసుకురండి, సాయంత్రం వచ్చేటప్పుడు. ఇంకా..."

"ఊఁ. ఇంకా...ఇంకా...! రోజు రోజుకూ ఈ లిస్టుకేం అంతూ పొంతూ లేదు. ఎక్కణ్ణుంచి తేను?" చీట పేటలాడాడు ఆనంద్.

"ఇవి తప్పనిసరి ఖర్చులు. సంసారానికి అవసరమైనవే తెమ్మంటున్నాను కానీ, ఏమీ విలాసాలకూ వినోదాలకూ అనవసర ఖర్చులు చేయమని పీడించటం లేదుగా నేను?" ఖచ్చితంగా వుంది శ్యామల ధోరణి.

"నే నేమైనా అనవసర ఖర్చులు చేస్తున్నానంటావా అయితే?" వెనక్కువచ్చి, తాపీగా కూర్చుని తీక్షణంగా అడిగాడు.

"ఏమో, ఆ భగవంతుడికే తెలియాలి!"

"ఆఁ ఆఁ. భగవంతు డొకడు మళ్ళీని!" అతడి స్వరంలో హేళన!

శ్యామల ఇక నిగ్రహించుకొనలేకపోయింది. "ఏం, సంసారం, భార్యా, పిల్లలపై అనురాగం తగ్గడంతోపాటు?"

ఆనంద్ అసలే కోపంగా వున్నాడు. అవతల వేళ మించిపోతోందని. దానికి తోడు శ్యామల ఎన్నడూ లేనిది మాటకు మాట విసురుతూండడంతో అతడికి వెర్రి కోపం వచ్చింది.

"ఏమైనా మతుండే మాట్లాడ్తున్నావా? ఖర్చులు తగ్గించుకోవాలని నేనంటూంటే ఏమిటేమిటో వాగుతావేమిటి?" శక్తి కొలదీ అరిచాడు.

అతడి చాటు తిరుగుళ్ళూ, దొంగ కారణాలూ తెలుసుకొన్న నాటినుండీ కుతకుతలాడే మనస్సుతో కుమిలిపోతూన్న శ్యామల ఇప్పుడు అగ్నిపర్వతంలా బ్రద్దలైంది. "మతుండి మాట్లాడవలసినది నేను కాదు. నేనేం జూదమాడి డబ్బు నాశనం చేయటం లేదు. నీతీ, గుణమూ లేని ఏ దిక్కుమాలిన కొంపలూ పట్టుకుతిరిగి దొంగ కారణాలు చెప్పడంలేదు. లక్షణంగా ఇంటి పట్టున వుంటూ, గుట్టుగా సంసారం చేసుకొనే నాకు ఎవళ్ళూ అతిగా వాగ

వద్దనీ అదనీ ఇదనీ చెప్పవలసిన అవసరం రాదు, రాబోదు!"

"నోర్మూయ్. మహా పతివ్రతవు బయల్దేరావు. పాపం, నువ్వుతప్ప అంతా బుద్ధిలేని వాళ్ళే ప్రపంచంలో!" విసవిసా వెళ్ళిపోయాడు.

అమాయకురాలనీ, ఇంటిపట్టున పడి వుండేదనీ తాను భావించే భార్య తన బలహీనతలను ఎత్తి చూపించితే సమాధానం చెప్పలేని ఏ పురుషుడైనా విదిలించే పద్ధతే అది!

ఆఫీసులో లంచ్ టైములో ఆనంద్ మనస్సులో ఆ ఉదయం తనకూ భార్యకూజరిగిన వాగ్వాదం తిరిగి మెదల సాగింది.

'తానుమాత్రం ఏమన్నది పాపం! అత్యవసరమైన వస్తువులే కదా తెమ్మన్నది? నేను అలా విదిలించి మాట్లాడడం భావ్యమా?' విచక్షణాజ్ఞానం మేల్కొన్నది అతనిలో.

సరిగా శ్యామలకూడా అటువంటి మానసికమథనతోనే సతమతమౌతోంది. ఇంటివద్ద. 'బయటి ప్రపంచంలో పదు గురిమధ్యా పనిచేసుకువస్తూ పలువిధాల అలసిపోయే పురుషుడతడు! ఏదైనా చికాకులో కొంత దురుసుగా మాట్లాడినా సర్దుకుపోక అతడినిమించిన ఆగ్రహంతో మాట్లాడాను నేను. ఇది సమంజసమా? చెత్తకుండీకైనా విలువ వుంటుందేమో కానీ, కుసుమకు సభ్యప్రపంచంలో గడ్డిపరకమాత్రపు విలువకూడా లేదని ఆమె అతివాగుడువల్లా, పరాయివాడితో షికార్లుకొట్టడంలోనే తెలుస్తోంది! మరి అటువంటి హీనగతిదాని మాటల నాధారంచేసుకొని తాను భర్తను తూలనాడడం సమంజసమా? వక్రమార్గాన బ్రతికేవాళ్ళు సక్రమంగా జీవించేవాళ్లను చూడలేక ఏవో కలతలు సృష్టించాలనో లేదా తమ మురికికూపంలోకే లాగాలనో ప్రయత్నం మామూలే. మరి నా తెలివీ,

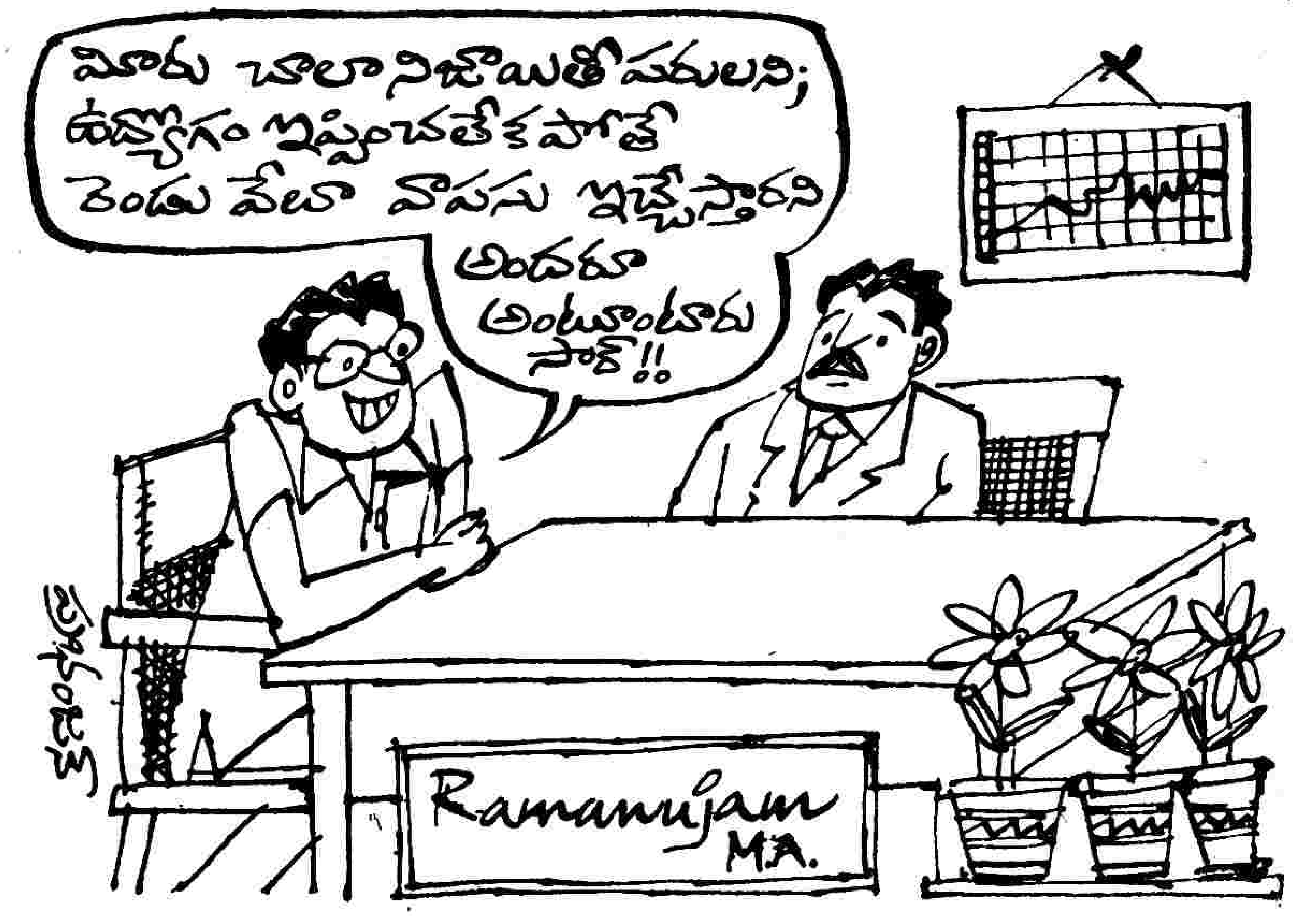

బుద్ధీ ఏమైనట్లు?' పశ్చాత్తాపంతో కుమిలిపోయింది శ్యామల, భర్త ఇల్లు చేరే వరకు.

ఉదయపు తీవ్రతా, ఆగ్రహమూ ఎవరిలోనూ మిగలలేదు.

ఆమె ఏమీ జరగనట్లే నవ్వు ముఖంతో కాఫీ అందించిందతడికి.

ప్రశాంతవదనంతో అతడు మాట్లాడాడు. "ఏమిటి ముఖం అలాగుంది. మధ్యాహ్నం భోజనం చేయలేదా?"

"చేశాను. మీరు?"

"చేశాలే. తొందరగా తయారవ్వు. బజారువెళ్దాం. ఏవో కావాలన్నావ్‌గా ప్రొద్దున్న?"

పిల్లలతో ఇప్పుడు నేను తెమలి బయటపడగలనా! మీరు తీసుకురండి. వంటకూడా అవలేదు."

"పిల్లల్ని నేను తయారుచేస్తాలే. నువ్వు పోయి బట్టలు మార్చుకో. హోటల్లో తినేసి వద్దాం. నీకూ కాస్త మార్పుగా వుంటుంది. మనం హోటల్ కెళ్ళి చాలా రోజులై పోలేదూ?"

సవ్యమైన జీవనక్రమంతో సంతృప్తి పడే స్త్రీ భర్తనుండి అంతకంటే ఆశించే దేముంటుంది? ఆనంద్ ఆదర వాక్యాలకు మురిసిపోయింది శ్యామల. 'ఆయన మంచివారు. నేనే అపార్థం చేసుకున్నాను!' అనుకుంది మరోసారి.

'ఈనాడెంత ప్రశాంతంగావున్నాయి. ఇల్లూ, మనసూకూడ! పురుషుడు నిర్లక్ష్యంచేస్తే ఇంటపడుండే ఆడవాళ్ళు మతులు పోగొట్టుకోక ఏం చేస్తారు?' అనుకున్నాడు ఆనంద్ ఏదో జ్ఞానోదయమైనట్టుగా.

7

'సర్కస్ చూద్దామా, సినిమా చూద్దామా?' భోజనాలు ముగించుతూండగా అడిగాడు ఆనంద్.

"సినిమా! సినిమా!" ఊహ తెలిసీ తెలియని రమ చప్పట్లు కొడుతూ అన్నది.

"సర్కస్ అయితే ఆ ఏనుగులవీ చూసి పిల్లలు బాగా 'ఎంజాయ్'చేస్తారు" అన్నది శ్యామల.

ఆనంద్ అంగీకరించాడు.

"మరి డబ్బు...చాలా అయిపోతుం దేమో?" సంశయిస్తూ అన్నది శ్యామల. నిజానికి అటువంటి ఖర్చులు వారిస్థాయికొక్క లెక్కలోనివికావు. కాని ఈ మధ్య

అతడు ప్రదర్శించిన విసుగుదలను ఇంకా మరువలేదు శ్యామల.

"పోనిద్దూ. ఓ ఇరవయ్యేగా?సర్కస్ మాటిమాటికి దొరుకుతుందా? పిల్లల సరదా కూడా తీరుతుంది."

భార్యను ఆదరించే భర్త; భర్తను సానుభూతితో—సహృదయంతో అర్థం చేసుకోగల భార్యవున్న సంసారం స్వర్గ ధామం కావలసిందే. కాని ఎటువంటి స్వర్గాన్నైనా విచ్ఛిన్నమూ వికలమూచేసే దుష్టశక్తులున్నాయి. వక్రప్రవర్తనగల పురుషులూ; చెడుబుద్ధిగలస్త్రీ ఈభువిలో మహమ్మారికంటె భయంకరులు!

సర్కస్ చూసి బయటకు వస్తూంటే ద్వారంలో ఆ జనంలో "హల్లో ఆనంద్!" అంటూ పరిచితమైన కంఠం విన్పించింది.

సోమేశ్వరరావూ, కుసుమ భర్త వెంకట్రావూ!

నమస్కార ప్రతినమస్కారాలు అయ్యాయి.

"ఎలా వుంది సర్కస్?" శ్యామలను పలుకరించారు. చిరునవ్వుతో జవా బిచ్చిందే కాని, అంతవరకూ అతి ఆహ్లాదకరంగా వున్న శ్యామల మనస్సు ఆ ఇరువురి దర్శనంతో ముకుళించు పోయింది. మరచిపోయిన బాధ తిరిగి కెలుకుతూన్నట్లయింది.

"ఏమిటి స్వామీ బొత్తిగా నల్లపూసై పోయారు? నాల్గురోజులుగా మీరు రాక మన సమావేశాలు కళకట్టడంలేదను కోండి. కుసుమ కూడా అడుగుతోంది, ఆనంద్‌గారు రావటంలేదేమని;" గడ గడా వాగేస్తున్నాడు వెంకట్రావు.

'బాగానే వుంది. వెళ్ళానికి తీసిపోని దేభ్యం!' అనుకొంది అసహ్యంగా శ్యామల.

ఆనందరావు పరిస్థితి ఇరకాటంలో పడింది. అటు వెంకట్రావు నోరుమూసు కోడు. ఇటు శ్యామల అన్నీ వినేస్తోందనే భయం. తానామెకు తెలియకుండా వుంచిన విషయాలన్నీ ఈనాడు వెల్లడై పోతున్నాయి.

"నడవండి. దగ్గరేగా మా ఇల్లు? పదండి" వెంకట్రావు ఆహ్వానించాడు.

"ప్రొద్దుపోయింది. మరెప్పుడైనా వస్తాం లే." తప్పించుకోబోయాడు ఆనంద్.

వదలలే దతడు. "ఎప్పుడైనా రావచ్చు. ఇవాళకూడా రావచ్చు. కూడదని ఏమీలేదుగా? నడు నడు. ఏమైనా తీసుకువెళ్ళరుగాని!"

"మా భోజనాలైపోయాయి హోటల్లో ఇంత పొద్దుపోయి ఎందుకులెద్దూ." ఎందువల్లనో అతడింటికి వెళ్ళడానికి ఆనంద్ సుముఖంగా లేడు ఎంత మాత్రమూ.

సోమేశ్వరం కల్పించుకున్నాడు. నడు. నేనూ అక్కడికే వెళ్తున్నాను. ఓ పదినిముషాలు కూర్చుని వెళ్ళరుగాని!"

"పోనీ మీరేచెప్పండి వదినగారూ!" వెంకట్రావు శ్యామలతో అన్నాడు. నేనింతగా పిలుస్తూంటే వెళ్ళిపోవడం మీకేమైనా బావుందా? ఆతడికేముంది— ఇంచుమించు రోజూ వస్తూనేవుంటాడు. మీరు ఎప్పుడూ మీరై మీరు రారుకదా! ఇవ్వాళ ఇంతదూరం వచ్చికూడా రాకుండా వెళ్ళిపోతారా?"

లౌక్యాలూ, నామకార్థపు మర్యాదలూ తెలియని శ్యామల మొహమాటంగా చూచింది. "పిల్లలు పేచీలు మొదలు పెట్టారిక. అందుకూ కాస్సేపు కూర్చుని మాట్లాడుకొనే టైముకాదుకదా ఇదీ?" నిజానికి కుసుమ స్వభావం తెలిసిన శ్యామలకు ఆమె ఇంటికి వెళ్ళాలనిలేదు.

"పోనీ పద. "ఓ పదినిమిషాలు కూర్చుంటాం అంతే!" అంటూ ఇటు భార్యతోనూ, అటు వెంకట్రావుతోనూ అని బయల్దేరదీశాడు ఆనంద్.మరీ మాట త్రోసేసి వెళ్ళిపోతే అట్టు వెంకట్రావుతో స్నేహంపోతుంది. అదీ కాక వెంట సోమేశ్వరరావు కూడా వున్నాడు. అసలే అతిగా విమర్శించే స్వభావం అతడిది. 'భార్యను నీ స్నేహితుల ఇళ్ళకు తీసుకెళ్ళటానికి భయపడ్తున్నావ్ అని మరోనాడెప్పుడైనా వాగి అవమా నించగలడు నలువురిలోనూ. ఇటు శ్యామలకు మొదలే కుసుమపై సద్భావం లేదు. ఇక ఆ ఇంటి వాతావరణాన్ని చూచి మరింత అసహ్యించుకోగలదు!

ఆనందరావు అంచనా తప్పలేదు. అనుకున్నంతా అయ్యింది.

కుసుమా మరో నలుగురు పురుషులూ పేక ఆడుతున్నారు. ప్రక్కనే ఒక ఖాళీ వైన్‌బాటిల్ వుంది. మరొకటి సగం ఖాళీగావుంది. కుసుమతోపాటు అందరి చేతులలోనూ గ్లాసులున్నాయి. ఆ పురుషు లలో ముగ్గురు శ్యామలకు తెల్సినవారే. ఉమాచంద్, గోపాలం, శంకరం. నాల్గవ వ్యక్తి ఎవరో? ఎవరో బాగా డబ్బున్న వాడిలాగా, నిత్యం నీతినియమంలేకుండా త్రాగి తందనాలాడేవాడిలాగా అన్పిం చాడు చూడగానే.

"చూడు. రాక రాక మిసెస్ ఆనంద్ వచ్చారు. ఏమైనాఇవ్వు కుసుమా." అని చెప్తూనే తానూ ఒక గ్లాసు చేతబట్టాడు వెంకట్రావు. సోమేశ్వరం కూడా తీసు కున్నాడు కానీ, ఆనంద్ మృదువుగా తిరస్కరించాడు.

"ఛీ. ఏమిటీ వాతావరణం? నడవండి పోదాం" మెల్లగా గొణిగింది శ్యామల.

"తీరా వచ్చేక ఓ పావుగంటైనా కూర్చోపోతే ఎలా?" నసిగాడు ఆనంద్.

ఏదో మురికి కాల్వలో మెడవరకూ దిగబడినంత కంపరంగావున్నది ఈవాతా వరణం శ్యామలకు.

"తీసుకోండీ. ఏమిటివ్వాళ మడి గట్టుకున్నారు?" వైన్‌గ్లాసు కుసుమ స్వయంగా అందించింతే మరి త్రోసివేసే శక్తిలేకపోయింది ఆనందరావుకు.

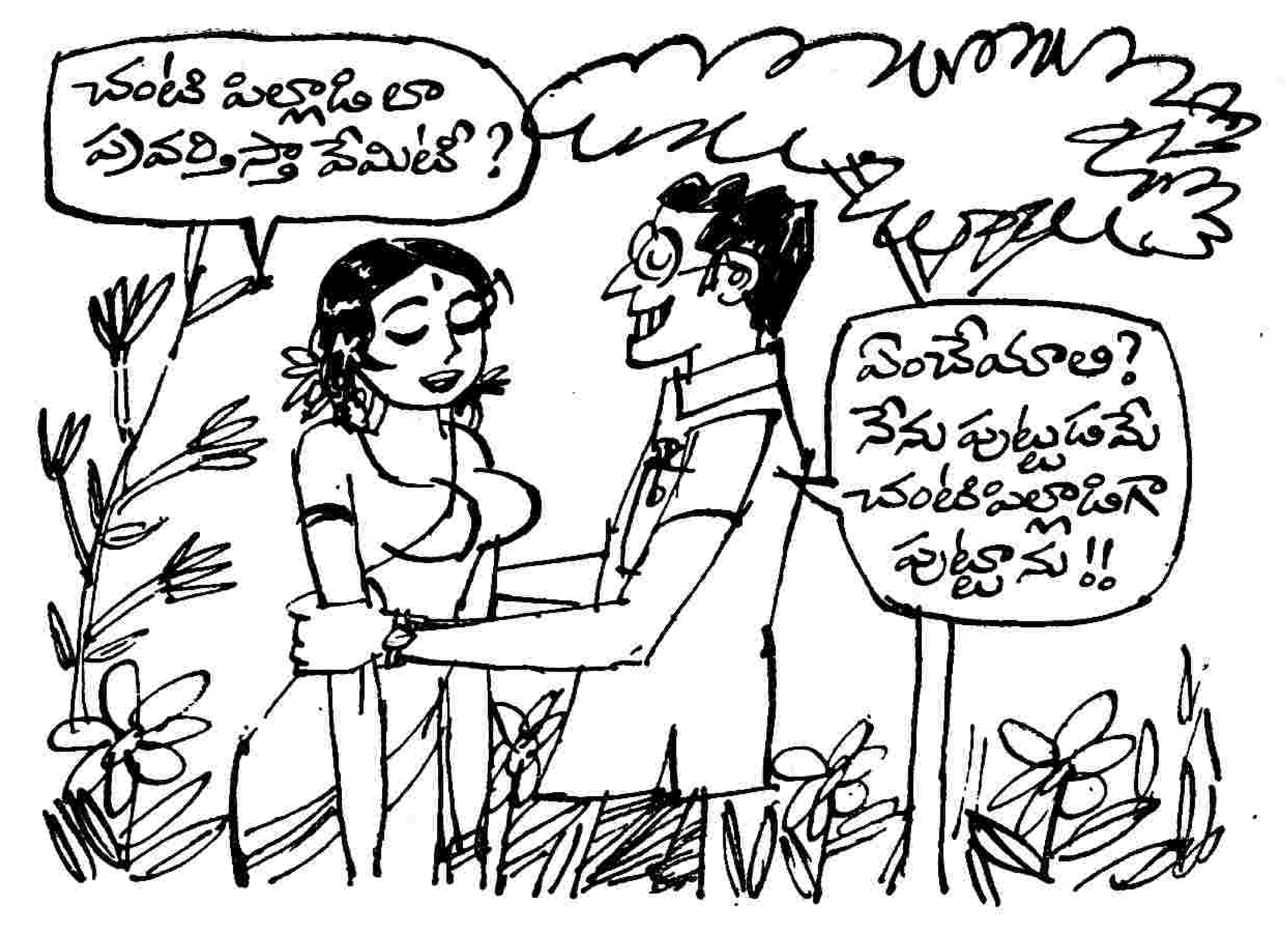

అప్పుడప్పుడు ఏదో స్నేహితుల తోనూ, పార్టీలలోనూ నామకార్థంగా సరదాగా భర్త త్రాగుతూంటాడని శ్యామలకు తెల్సు. కాని, ఇటువంటి హీనంగా కన్పట్టే స్నేహితులున్నారని గానీ, నీచపు ఆకర్షణలున్న తావుకు అతడు జేరుతూంటాడనిగానీ ఇంత వరకూ శ్యామలకు తెలియదు.

సినిమాలు, స్నేహితులు, పిక్నిక్‌లు– ఎక్కడెక్కడి విషయాలనో చుట్టబెట్టి తెగవాగుతోంది కుసుమ. ఆమె ఎక్కువ మాట్లాడేది మగవాళ్ళతోనే! సాటి స్త్రీ అయిన శ్యామలను అస్సలు లెక్కచేస్తూ న్నట్టేలేదు.

"వీరు మీ శ్రీమతా? ఇన్నాళ్ళూ మన పరిచయమేగాని, వారినెప్పుడూ ఎక్కడా చూడలేదే! సంతోషం. ఇదే మొదటిసారి చూచాను." ఆ కొత్త మనిషి అన్నాడు పేకాట కట్టిపెట్టి మంచంమీద వాలుతూ.

చిరునవ్వుతో సమాధానమిచ్చాడు ఆనంద్. "ఈ పిల్లలిద్దరూ పసివాళ్ళ వ్వడంతో అంతగా ఇల్లుకదిలే అవకాశం వుండదు" భార్యకు పరిచయం చేశాడు "ఈయన మంజులా హోటల్ ప్రొప్రైటర్ భుజంగంగారు!" అని.

ఇంటికి వచ్చేవరకూ తనను తానెలా నిగ్రహించుకోగలిగిందో తనకే తెలియదు శ్యామలకు.

ఇల్లు తాళంతీసి లోపల అడుగిడుతూనే తీక్షణంగా చూస్తూ అడిగింది భర్తను! "ఇదన్నమాట మీ కుసుమ అసలు భండారం. అదసలు సంసారి కాంపేనా?"

అనుకోని ఈ వాగ్ధాటికి మొదట నిరుత్తరుడై చూచాడు ఆనంద్. అంతలో తేరుకొని విసురుగా జవాబిచ్చాడు."నీకు 'సోషల్'గా 'మూవ్' కావడం ఇహ ఈ జన్మకి తెలియదు. అందరూ నీకు డిటోగా మందకొడిగా ప్రపంచం మోహమే తెలియకుండా వుండాలా?''

మనసు మండిపోతోన్న శ్యామల ఆగ్రహం మరింత రెచ్చిపోయింది. "ఛీ. 'నాగరికత' అనే పదాన్ని ఉచ్చరించే అధికారమూ, అర్హతకూడా వున్నాయా ఈ నీచులందరికీ? సోషల్‌గా వుండట మంటే ఏమిటి? భర్త లేనిసమయంలో పరాయి మగాళ్ళను పడగ్గదిలో పెట్టుకు, తాగి తందనాలాడ్డమా? పరాయివాడి మీదమీదపడి మాట్లాడ్డమా? భోగం దానిలాగా విస్కీలూ, బ్రాందీలూ అందించడమా? ఇదంతా కళ్ళారా చూచి ఆ మొగుడికి చీమకుట్టినట్లయినా లేదే! ఔను మరి? ప్రాక్టీస్‌లేని చవట — ఇలా అడ్డదార్లు పట్టకపోతే అంత హోదాగా ఎలా బ్రతుకుతాడు?"

''ఏమిటాధోరణి? నోరుమూస్తావా?''

''ఎందుకు ముయ్యాలి? ఇందులో ఏది అబద్ధం, అసంగతం?''

''అసూయ, ముందుపుట్టి ఆడది తర్వాత పుట్టిందంటారు. ఏ ఆడదాన్నీ ఏ ఆడదీ మెచ్చుకోదు. మెచ్చుకోబోదు. అది ఈ దేశం చరిత్ర!'' చేతిలో స్కూటర్ తాళాలు టేబిల్‌మీదికి విసుగ్గా విసిరేసి పక్కమీద వాల్తూ అన్నాడు.

''ఆడది కాదది, జారిణి! జారిణిని సంసారిణి ఏనాడూ మెచ్చుకోదు. అయినా ఎవతెలా పోతే నాకేం? అదే గంగలో దిగితే నాకేం? ఈ పనికిమాలిన ముఠాతో మీకెందుకు స్నేహమని అడుగుతున్నాను? మీరా కొంపకి ఎందుకు వెళ్తున్నారని అడుగుతున్నాను. భర్త పెడదార్లు పట్టుతూంటే బాధ పడటం, సరిదిద్దబోవడం ఈ దేశం చరిత్ర! ఇది తెల్సుకోండి.''

''ఇదుగో శ్యామలా! రెచ్చగొట్టకు నన్ను చెప్తున్నాను." పట్టరాని ఆగ్రహంతో వున్నట్లు అతని కన్నులే చెప్తున్నాయి. ''నువ్వే మంచిదానవూ, తక్కిన అందరూ చెడ్డవాళ్ళనుకుంటే అది నీ ఖర్మ! నేనేం చెడిపోవడంలేదు. నువ్వు బాధపడక్కర్లేదు. నన్ను సరిదిద్దడానికి శ్రమపడనక్కరలేదు. నీ జ్ఞానం కొంచెం ఎక్కువచేసుకో చాలు!''

"నా జ్ఞానం ఎక్కువైంది. ఇవ్వాళ చాలా ఎక్కువైంది. నాగరికత ఏదో ఆటవికత ఏదో తెలియని

అజ్ఞానంలో పడి కొట్టుకునే మూర్ఖులను-చూచి జ్ఞానం కాదు పెరిగేది—అశాంతి!"

"మంచిది. అదే మీ పతివ్రతల ఆభరణం!" హేళనగా అనేసి మరి మాట్లాడకుండా అటు తిరిగి పడుకున్నాడు.

ఆగ్రహం, అసహ్యం, అవమానం, అసహాయత—అన్నీ పెనవైచుకొని అంతరాంతరాలలో చాలా దుఃఖించింది శ్యామల. ఈ పురుషులూ, ప్రపంచం—అన్నీ మోసం, దగా, నాటకం,బూటకం అన్పించాయి. 'ఛీ. ఇటువంటి కల్లబొల్లి జీవితం ఎందుకు ? బ్రతకకపోతేనేం?' అనే విరక్తి కలిగింది. కాని ఆ విరక్తి ఆట్టేకాలం నిలవకపోవడమే ఈ ప్రపంచాన్ని నడిపించే మాయ.

భర్త ఉన్నతుడూ, ఉత్తముడూగా భావించే స్త్రీకి, తన నమ్మకము భ్రమ అనీ, అతడు చౌకబారు అభిరుచులూ ప్రవర్తనాగల అతి మామూలు వ్యక్తి అనీ తెలిసిపోవడం మహా దారుణం; శాపసదృశ్యమైన సంగతి.

"ఆ కుసుమ నాకంటె అందగత్తా?" ఒక్కొక్కప్పుడు క్రొత్త తరహాలో సాగేవి శ్యామల ఆలోచనలు. 'ఛీ. క్షయరోగిలా వాలకం, అసహ్యకరమైన రూపురేఖలు' బిగ్గరగా అసహ్యకరంగా వాగుడు-పోనీ చదువా అంటే అదీ లేదు. మరెందుకీ మగవాళ్ళంతా వెర్రికుక్కల్లా తిరుగుతూన్నట్టు దాని చుట్టూ? బహుశః ఇంట రాత్రింబవళ్ళూ హద్దులూ, అందమూ, అణకువా, అహ్లాదతా చూచి చూచి మొహంమొత్తి అవి లేనిచోట విరగబాటూ విశృంఖలత విహారంచేసేతావుకు జేరతారేమో ; అక్కడున్నది కురూపి అయినాసరే.'

8

ఆనాటి ఘర్షణ తర్వాత శ్యామలా ఆనంద్‌ల నడుమ మాటలు పూర్తిగా తగ్గిపోయాయి. భర్త ఎడల అనురాగం తగ్గకపోయినా ఒకవిధమైన విరక్తి వంటిది పేరుకొంటున్నది శ్యామల మనస్సులో. భర్త ఎలా తిరిగినా మౌనం వహించి అడుగులకు మడుగులొత్తగల కాలం కాదిది. 'నేనేం తనకు తక్కువ చేశానని ఇలా పెడత్రోవలు త్రొక్కుతున్నారు? లక్షణమైన భార్య వుండగా నీచస్త్రీలపట్ల ఆకర్షణకలిగే బలహీనత ఏమిటితడికి?' అని బాధపడకుండా వుండదు ఎంత ఉత్తమ స్త్రీ అయినా.

ఆనాడు భార్యతో మొండిగా వాదించాడేకాని ఆనంద్ తన అంతరాత్మను వంచించలేకపోయాడు. ఈ అసత్య వాదాలతో. భార్యవాదం ఎంతనిజమైనా, కారణరహితం కాకపోయినా భర్తకు తనను నిలదీసి అడిగిందన్న కోపం రావడం సహజమే! కాని అది సమంజసమేనా? అంతరాంతరాలలో మధన పడుతున్నా, ఆనంద్ బాహ్యప్రవర్తనలో మాత్రం మార్పురాలేదు. టైముకు ఇంటికి వెళ్దామని అతడు ఎంతగా ప్రయత్నించినప్పటికీ, గోపాలం ప్రభృతులు వదలిపెట్టరు. ఆ కవ్వింపులకూ, సవాళ్ళకూ వ్యతిరేకంగా నడిచి, 'అసమర్థపు భర్త' అని స్నేహితులు చాటుమాటుగా విమర్శించే అవకాశం ఇవ్వలేడు. పీడ జ్వరంనుండి బయటపడటంకంటె కష్టం దుష్టస్నేహాలనుంచి బయటపడటం.

'ఛ. నవ్వుతూ, త్రుళ్ళుతూ సరదాగా ఉన్నంతమాత్రాన అపార్థంచేసుకోవటమేనా? కుసుమ అంతగా తీసిపారేయాల్సిన చెడునడత కలదికాదు!'

అలా ఆలోచించి మనసును మభ్యపెట్ట జూచాడేకాని అదిసరికాదని తనకూ తెలుసు.

'పోనీ. అదెవరైతే నాకేం ? ఏమైతే నాకేం ? ఏదో పరిచయం, కాలక్షేపం! అంతే ! ఈ మాత్రానికే నేనేమీ చెడిపోలేదే ! కాస్త నలుగురిలో కలసివుండకపోతే ఎలాగ? ఆ నలుగురిలో మనకున్న సుగుణాలే కలిగివుండాలనుకొంటే ఏలా కుదురుతుంది? ఛ. నలుగురిలో కలిసిపోవటం రాదు శ్యామలకు.'

అదే విషయాన్ని పైకే అనేశాడు ఒకనాడు వాగ్వాదంలో. ఓ సెలవుదినం అందరూ భార్యలతో సహా పిక్నిక్ వెళ్ళే ఏర్పాటు జరిగింది. అది ఏర్పాటు చేసినవాడు ఆ హోటల్ మానేజర్ భుజంగం. ఆ విషయంవింటూనే తిరస్కరించింది శ్యామల ఛీత్కారంచేస్తూ.

"ఛీ ఛీ. ఆ త్రాగుబోతు ముఠా సంగతులు నాకు చెప్పవద్దు!" అన్నది మండిపడుతూ.

ఆనందరావు కోపం తెచ్చుకోలేదు. సర్దిచెప్పటానికి ప్రయత్నించాడు. "చూడు శ్యామలా. వాళ్ళెవళ్ళైతే నీకేం? ఓ ఏ డెనిమిది గంటలు సర్దాగా గడిపేయటం. అంతే. ఈ ఇంటిపనుల చీకాకు తగ్గి నీకూ కాస్త మార్పుగా వుంటుంది. నలుగురిలో తిరగటం,కలిసిపోవటం నేర్చుకోవాలి." వింటూనే భగ్గుమన్నది శ్యామల. "ఇంటి పనులు శ్రమ అయితే కావచ్చుకాని, చీకాకు కాదు బుద్ధీ, గుణమూవున్న ఏ ఆడదానికైనా. నాకు నా ఇల్లు స్వర్గం. ఈ స్వర్గాన్ని ఒదులుకుని అక్కడ ఎవతెవతో మీ మీద మీదపడి మాట్లాడటం, మీరుకూడా గ్లాసులు ఖాళీచేయడంచూసి నేను భరించలేను. అది నాకు శ్రమను మరిపించే మార్పుకాదు సరికదా—ఓ రెండు మూడు నెలలకు సరిపడిన మనస్తాపం!"

"ఏమిటంత ఇదిగా మాట్లాడ్తావ్? నలుగురిలో వున్నపుడు కంపెనీకోసం కాస్త తీసుకోక తప్పుతుందా? ఏదో మరీ తప్పతాగి తందనాలాడే వాడినన్నట్టు అంటావేమిటి? అప్పుడప్పుడు కొద్ది కొద్దిగా తీసుకుంటే ఆరోగ్యంకూడాను. ఈ రోజుల్లో వస్తూన్న మందులన్నింటిలో ఆల్కహాల్ కలుస్తోంది తెలుసా?" తేలిగ్గా నవ్వేశాడు, ఎలాగైనా భార్య

గాంభీర్యాన్ని చెదరగొట్టాలనే ప్రయత్నంతో.

అయితే, శ్యామల గాంభీర్యంగాని, అభిప్రాయంగానీ ఇసుమంతైనా చెదరలేదు, మారలేదు. అతడిని సూటిగా చూస్తూ అన్నది. "ఓః అయితే ఆ ఆరోగ్యం నాక్కూడా వుంటే మంచిది కదూ? ఓ వైన్ సెట్, విస్కీ సెట్, బీర్ గ్లాసెస్ అన్నీ కొని తీసుకురండి సాయంకాలం. టీ సెట్ దాచేసి, ఇక ఇంటికి వచ్చేవారికి హాట్ డ్రింక్సే ఇద్దాం. మనమూ అవే తీసుకుందాం. ఇప్పట్నుంచీ అలవాటుచేస్తే పిల్లలు మంచి నీళ్ళు మానేసి అవే పుచ్చుకుంటారు."

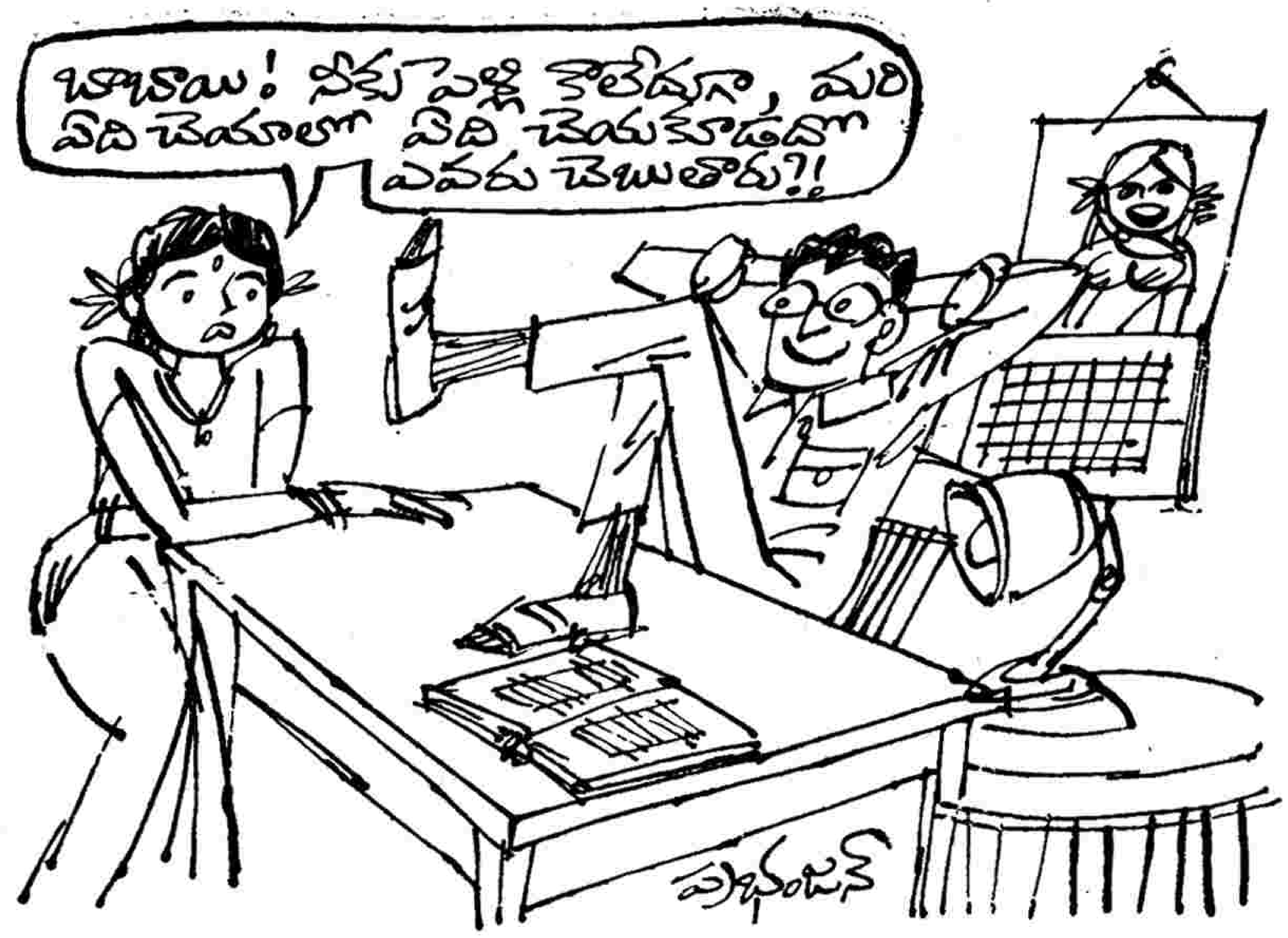

ఆమె ఎంతో మామూలుగా మాట్లాడినప్పటికీ ఆనంద్‌కు కోపం, నవ్వూ సమపాళ్ళల్లో వచ్చాయి. అప్పటికీ కోపాన్ని ప్రయత్నపూర్వకంగా దాచిపెట్టాడు. నవ్వుతూనే అన్నాడు. "అద్భుతమైన మాటలుః వండర్‌ఫుల్ అయిడియాః నా నెలజీతం ఏ రెండు వేలో అయితే తప్పకుండా ఈ క్షణంలోనే నీ మాటను అమలులో పెట్టేద్దును."

"జీతంతో పనిలేదు. వెంకట్రావుకు పైసా ఆదాయంలేకపోతేనేం — ఎంత దర్జాగా బ్రతుకుతున్నాడుః కుసుమ ఎలా వెలిగిపోతోంది? ప్రయత్నిస్తే ఆమాత్రం చిట్కాలు నేనూ నేర్చుకోలేకపోను. ఇక అప్పుడు వాళ్ళంతా మన ఇంటికే జేరతారు. మీరు ఏ కుసుమ ఇంటికీ, మరే కుమారి ఇంటికీ వెళ్ళనక్కర్లేదు. ఆ బృందమంతా ఇక్కడే పడివుంటుంది." ఆ మాటలలో వేడికి వాడికి ఆనంద్ ముఖం నడివేసవి మిట్టమధ్యాహ్నపు ఎండలో చెప్పులులేని కాళ్ళతో నడిచినంతగా మాడిపోయింది. ఎటూ మాట్లాడలేని అశక్తతతో అవమానంతో మౌనంగా, అక్కడినుంచి లేచి వెళ్ళిపోయాడు.

మనశ్శాంతికోసం కొంతసేపు ఒంటరిగా వుండాలనిపించిం దతడికి. అందుకే వెంటనే ఏదో పని కల్పించుకొని బయటకు వెళ్ళిపోయాడు.

శంకరం, గోపాలం వగైరా స్నేహితులు భార్యమాటకు జవదాటవని వేళాకోళంచేస్తే ఈ కొత్తస్నేహితు డైనభుజంగమేమో భార్యను 'సోషల్‌గా తిప్పవు— పూర్వకాలపువాడిలా పరదాస్త్రీని చేసే శావు భార్యను' అని ఆటలు పట్టిస్తుస్తున్నాడు. ఇటు భార్యవాదన విన్నప్పుడు ఆమె మాటలు సమంజసంగానే అన్పిస్తాయి. పైపైకి భర్త హోదాతో తాను కొట్టిపారేసినాః అటు స్నేహితుల 'కామెంట్'కూ విలువఇవ్వకుండా వుండలేడు. ఆలోచించి ఆలోచించి అతడి బుర్ర వేడెక్కింది. పక్కా హిందూ పతివ్రత అయిన శ్యామలను ఈ భూతలంలో ఎవరివాదనలూ మార్చలేవనేది సూర్యచంద్రులు ఉదయించడం ఎంత తథ్యమో అంతా యదార్థం. ఆ ఆలోచన మనసున మెదలగానే అతడి అంతరంగం ఆనందాతిరేకంతో నాట్యమాడింది. సాంఘికసూత్రాలూ, కట్టుబాట్లూ ఎలాగున్నప్పటికీ గుణవంతుడైనభర్త దొరకడం స్త్రీ ఎంత అదృష్టకరమని భావిస్తుందో, అలాగే సుగుణరాశి అయిన భార్య లభించడం పురుషుడుకూడా అపూర్వమైన వరంగా భావించవలసిందే కానీ...కానీ ఎందుకు తాను పూర్తిగా ఆనందించలేకపోతున్నాడు ? ఎక్కడ ఏమిలోపం వున్నది? శ్యామల ఆరోపించినట్లుగా నిజంగా నేను ఏమైనా ఆకర్షణలకు లోబడి పక్కదార్లు పట్టపోతున్నానా ? ఔనూ, కాదూ అని ఎటూ కూడా సమాధానం చెప్పుకోలేకపోయాడు.

"ఏమిటి స్వామీ ఏకాంతంగా కలలు కంటున్నారు. ఏ అలివేణికోసం ?"

ఆ విసురు వినవచ్చినదెస చకితుడై చూచాడు.

"ఏమిటా దీర్ఘాలోచన, దేనిని గురించి?" వెంకట్రావూ, శంకరమూ దగ్గరకొచ్చి కూర్చున్నారు.

"నడు నడు. ఏమిటి ఒక్కడవూ కూర్చున్నావ్? ఎల్లుండి పిక్నిక్‌ఏర్పాట్లు చూచుకోవద్దూ?"

"ఏర్పాటు నే చూసేదేమిటి ? మీరంతా వున్నారుగా" అన్యమనస్కంగా అన్నాడు ఆనంద్.

"అయితేమాత్రం ? అందరం నడుం గట్టాలి పదపద. పిల్లాపాపల్తో వెళ్తున్నామంటే చాలా చూచుకోవాలి...అయినా వెధవది ఎందుకో లేనిపోని గొడవ పెట్టాడు ఈ భుజంగం. అడమళయాళాన్ని తీసుకుని పిక్నిక్‌కు వెళ్ళకుంటే నేం?" విసుక్కున్నాడు శంకరం.

"ఇప్పు డెక్కడికి మనం వెళ్లేది? హోటల్‌కా?" ప్రశ్నించాడు ఆనంద్.

"ఆఁ, ఆ భుజంగాన్నే పట్టుకొని కాస్త తైరుకొట్టామంటే అన్నీ ఆ హోటల్ నుంచే తక్కువకో లేక 'ఫ్రీ' గానో 'అరేంజ్' చేస్తాడు" అన్నాడు వెంకట్రావు.

"చాలామంది టాక్సీలవాళ్ళు కూడా తెలిసుంటారు అతడికి గనుక రాకపోక లకి కూడా అతడే ఏర్పాట్లుచేస్తాడు."

హోటల్‌లో లేడు భుజంగం.

"మహానుభావుడు! ఏ టైములోనూ హోటల్లో దొరకడు" గొణిగాడు శంకరం.

"తెలివైనవాడు! హోటల్లోఎందుకూ, హోటల్ని వృద్ధిచేసుకోవటంలో మునిగి వుంటాడు." వెంకట్రావు ఉవాచ.

మౌనంగా వింటున్నాడు ఆనంద రావు.

భుజంగం ఇంటికి వెళ్ళారు.అక్కడికి వెళ్ళడం ఆనందరావుకు ఇదే ప్రథమం కావడం వలన ఆ గేట్లనూ, అంద మైన పూలమొక్కలతో వున్న కాంపౌం డునూ, కాంపౌండు మధ్యన ఫౌంటె ననూ, అందంగా కన్పట్టుతూన్న ఆ రెండంతస్తు. భవనాన్నీ ఓ పక్కగా వున్న తళతళలాడే కారు మరీమరీ చూడసాగాడు.

'ఎంత అదృష్టవంతుడు! ఇంతంత అందమైన భవనాలలో నివశించడానికి వీళ్లెంత పుణ్యంచేస్తారో!'

ఆనంద్ లోలోపల అనుకోబోయిన మాటల్ని పైకే అనేశాడు. శంకరం గుంభనంగా, ఏదో అర్థం స్ఫురింపజేస్తూ నవ్వాడు. అందలి భావనను ఆనంద్ అర్థంచేసుకోలేకపోయాడు. వెంకట్రావు నిర్వికారంగా ఎటో చూస్తుండిపోయాడు.

ఓ అయిదు నిముషాలుబయట వరండాలో వున్న గార్డెన్ చెయిర్స్‌లో కూర్చున్నాక ఓ నౌకరు దర్శనం అయ్యింది.

"అయ్యగారున్నారా ?" వెంకట్రావు అడిగాడు.

శంకరాన్ని,వెంకట్రావును ఎరిగున్న వాడే నౌకరు. ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ అన్నాడు: "లేరండి. ఈ టయములో ఇంటికా డెందుకుంటారు?

"ఔనులే." అనుకుంటూ లేచాడు శంకరం.

అర్థంకాలేదు ఆనందరావుకు. "లోపలినుంచి ఏదో మగకంఠం విన్పిస్తోంది. బయట ఆవరణలో కారుంది, ఇంట్లోనే వుంటాడు. ఈ నౌఖరుకుతెలియదేమో!" అన్నాడు ఆనందరావు.

"కాదులే పద పద" అంటూ వెంకట్రావూ, శంకరం దారితీయగా ఆనంద్ అనుసరించాడు విధిగా.

"మహానుభావా, ఆ కారు భుజంగానిదికాదు. ఈ వూళ్ళో ఒక పెద్ద ధనవంతుడిది!" అన్నాడు శంకరం గేటు దాటాక, వెటకారంగా నవ్వుతూ.

అర్థంకానట్టు చూచాడు ఆనందరావు.

"నీ కర్థంకాదులే!" అనేశాడు మళ్ళీ.

"నేను వెళ్తానోయ్, పనుంది"అంటూ మరో మాటకైనా ఎదురు చూడకుండా మరోబాటపట్టుకొని వెళ్ళిపోయాడు వెంకట్రావు గబగబా.

విస్మయంగా చూచాడు ఆనంద్. మరో హేళనాపూర్వకపు నవ్వు నవ్వాడు శంకరం, అతడు నిష్క్రమిస్తూన్న దెసగానే చూస్తూ. "చూశావా ఎలా పారిపోతున్నాడో?" ఈ విషయం నేను మాట్లాడ్తూంటే అది తనకూ్కడా కొట్టొస్తుంది కదూ? అందుకనీ." పకపకానవ్వేశాడు.

"అబ్బబ్బ. నాకేం అర్థంకావటం లేదు." విసుక్కున్నాడు ఆనందరావు.

"నీకు నేను సవిస్తరంగా చెప్పలేనుకానీ, ఆ సాక్ష్యాలతో ఇప్పుడే చూపిస్తాను చూద్దువుగాని. ఓ పదినిమిషాలాగు".

ఇద్దరూ సిగరెట్లు వెలిగించి నాలుగు రోడ్ల జంక్షన్‌లో నుంచున్నారు, ఏదో కబుర్లు చెప్పుకుంటూన్నట్టుగా. అదంతా ధనవంతులున్న వీధికావడంవల్ల దూర దూరంగా వున్నాయి ఇళ్ళు, పెద్ద పెద్ద ప్రాంగణాలతో. టైము ఏడుగంటలు పైగానే అయ్యింది. ఊరికి ఓ చివర కావడంవలన అంతగా జనసమ్మర్ధంలేదు. అడపా తడపా ఓ కారో, రిక్షాయో వెళ్తోంది అంతే. ఇళ్ళల్లో లైట్లు వెలుగుతున్నాయి.

పావుగంట గడిచింది. "అబ్బ ఏమిటోయ్ ఇదీ ?" విసుగ్గా అన్నాడు ఆనంద్.

"తాళు మరీ. పరిశోధన చేసేవాళ్ళకి ఓర్పు అవసరం !" శంకరం జవాబు చెప్పాడు. మరో సిగరెట్టు వెలిగించి, మాటి మాటికీ అతడికళ్ళు భుజంగం ఇంటి వైపు తిరుగుతున్నాయి. భుజంగం మేడ వరండా — వీధివైపుది — అక్కడకు స్పష్టంగా కన్పిస్తోంది. ఇల్లంతా లైట్లు వెలుగుతున్నాయి.

మరో పదినిమిషాలు గడిచాయి.

వారి నిరీక్షణ వృధాపోలేదు. "అటు చూడు" అన్నాడు శంకరం ఉత్సాహంగా ఆనంద్‌ని చేతితో పొడుస్తూ.

వరండా ఓ ప్రక్కనున్న పెద్దగది తెరలుతొలగించుకుంటూ ఇద్దరు వ్యక్తులు వరండాలోనికి వచ్చారు. వారు స్పష్టంగా కన్పిస్తున్నారు ఈ ఇద్దరికీ.

"ఆమే భుజంగం భార్య !" శంకరం చెప్పాడు.

"మరి అతడు ?" ఆనంద్ ప్రశ్న.

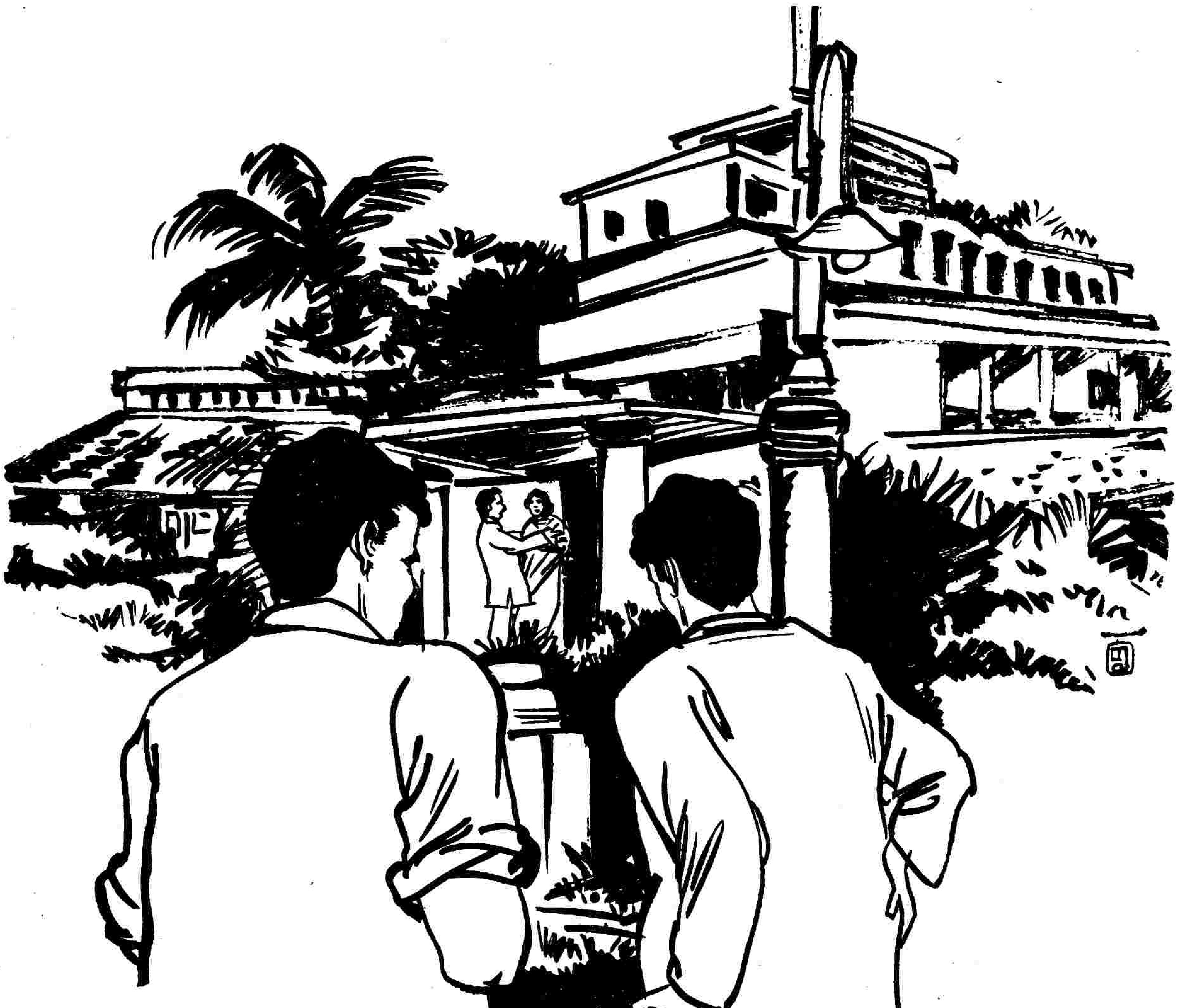

"ఈ ఊళ్ళో నాలుగు సినిమా థియేటర్ల ఏకైక యజమాని పురుషోత్తమ రావు !"

"ఆఁ !" అమితాశ్చర్యంతో నిండి పోయిన ఆనందరావు మరి మాట్లాడలేక పోయాడు.

అతడు వెళ్ళిపోయాడు. ఆమె క్రిందికి చూస్తూ చెయ్యిఊపి లోపలికి వెళ్ళి పోయింది. కారు ఆ గేటుదాటి బయటకు వచ్చి, శంకరం ఆనంద్‌ల ముందునుంచే దూసుకుపోయింది. కారు డ్రైవర్ నడుపుతున్నాడు. వెనకసీటులో మత్తుగా కళ్ళు మూసుకొనివున్నాడు, పురుషోత్తమరావు.

"అయితే డ్రైవర్లకూ, నౌకర్లకూ అందరికీ తెలిసిన భాగోతమేనన్న మాట ?" ఆనంద్ ఆశ్చర్యం.

"ఆహా ! రహస్యందేనికీ? వాళ్ళకు బాగా టిప్స్ దొరికే ఇళ్ళు అటువంటివే. వదలమన్నా వదలరుగా ఆ ఇళ్ళని నౌకర్లు ?"

" ఈ కార్లోనే భుజంగం తిరుగుతుంటాడు కదూ ?"

"ఓ! ఏం? అతడికి తెల్సిన సంగతేగా? లేకపోతే ఈ ఇల్లూ, ఆ హోటలూ ఎలా వచ్చాయనుకున్నావ్ ? నాలుగేళ్ళనాడు కట్టుగుడ్డలతో పొట్టచేతపట్టుకుని ఓ సినిమాహాలులో గుమస్తాగా పని చేయటానికొచ్చా డీవూరు...... ఈ పురుషోత్తమరావే కాదులే. ఇంకో ఇద్దరు ముగ్గురు భాగ్యవంతులకు పరిచయముంది ఈ ఇంటితో !"

మనసంతా అసహ్యంతో నిండిపోగా

ఆనందరావు ఏమీ మాట్లాడలేదు. "పద" అన్నాడు స్కూటరు స్టార్టుచేస్తూ.

"వుండు వుండు. ఒక్కసారి ఇక్కడ ఆపుజెయ్యి." దారిలో ఒకచోట ఆపు జేయించాడు స్కూటర్ని. అది కాస్మో పాలిటన్ క్లబ్.

"ఎందుకూ?"

"ఇక్కడుండొచ్చు భుజంగం. ఇక్కడ సాధారణంగా జేరుతుంటాడు".

"నువ్వు తర్వాతవెళ్లవుగాని, నన్ను పోనిద్దూ." విసుగ్గావుంది ఆనంద్ ధోరణి.

"ఏమిటోయ్, ఈ మాత్రానికే కళ్ళు తిరిగాయా?"

"ఛీ ఛీ. కళ్ళుతిరగటంకాదు, సర్వ సహ్యం వేస్తోంది. ఇంత హీనగతి బ్రతుకులు బ్రతకటంకంటె చావరాదూ? అటువంటి కులంలోపుట్టి అంతకంటె దారి లేక పతనమై జీవించే స్త్రీలను అందరూ అసహ్యించుకుంటారు. పెద్దమనిషి బుర ఖాలతో ఈ వెధవలు చేస్తున్న దానికంటె అది వెయ్యిరెట్లు నయం. "మా వృత్తి ఇదే—మేం ఇందుకే పుట్టాం" అంటూ ధైర్యంగా చెప్పి బ్రతుకుతున్నారు వాళ్ళు" ఆవేశం చిందులాడిం దతడి కంఠంలో.

"అంతా తెలిసీ ఎందుకతడిచుట్టూ మీరంతా తిరుగుతూన్నట్టు?" నిలదీసి నట్టే అడిగాడు ఆనంద్ తిరిగి.

శంకరం ఈ ప్రశ్న కేమంత సిగ్గు పడలేదు. ''మనదేం పోయిందీ? శ్రమ పడకుండా వచ్చే డబ్బుగనుక వాళ్ళు విచ్చలవిడిగా విరజిమ్ముకు తిరుగు తారు; ఎప్పుడూ నలుగురు వాళ్ళ చుట్టూ వుండేనే చాలనుకుంటారు. మనదేం పోయిందీ? మనకి కాస్త పైపై ఖర్చులు చెల్లిపోతూంటాయి."

శంకరం, సోమేశ్వరం వగైరా బృందం పేకాటలోపెట్టే డబ్బు లెక్క డివో, గోల్డ్ ఫ్లేక్సూ, సినిమాలూ ఎలా లభిస్తున్నాయో ఆ క్షణంలో అర్థమైంది ఆనందరావుకు. "పై ఖర్చులూ చెల్లి పోవచ్చును. అడపా తడపా ఓ ఛాన్సు నీ కూతగలొచ్చు. అసలు సీతాపత్రయం అదనుకొంటా'' కసిగా అన్నాడు.

"కావచ్చు. తప్పేముందీ? మగ వాళ్ళం!'' సిగ్గుపడకపోగా ధీమాగా అన్నాడు. "అయినా, ఈ రోజుల్లో నీలాగా మడిగట్టుకునేవాళ్ళని నేనెక్కడా చూడలేదు. సంతోషించటానికీ అను భవించటానికే పుట్టాం! అదే నేటి నినాదం. పాతకాలపువాడివి నువ్వు.''

"పోనీయ్. ఏదో కాలపువాడిని. నాచేత వాగించకు. నన్ను పోనియ్ ప్రస్తుతానికి."

కాని అంత తేలికగా పోనిచ్చే స్వభావంకాదు జలగవంటి శంకరానిది. ఆనంద్ భుజంమీద చెయ్యివేస్తూ అన్నాడు. "బ్రదర్? ఎవతో ఏదో చేస్తూంటే మధ్య నువ్వెందుకోయ్ ఇంత బాధపడ్తావ్? ఆ మొగుడికే లేనిబాధ నీకేమిటి? వాడింట్లో పురుషోత్తం, వాడేమో వెంకట్రావు ఇంట్లో, ఆ వెంక ట్రావేమో...''

"ప్లీజ్, శంకరం.ఆపుజెయ్యి ప్లీజ్ స్నేహంగా తిరుగుతూ చాటున ఇలా విమర్శించడం స్నేహధర్మం కాదు. కుసుమతో అంత చక్కగా మాట్లా డ్తావ్!ఆమెనుకూడా విమర్శిస్తున్నావా?''

శంకరంకళ్ళు గర్వంతో తళుక్కున మెరిశాయి. "ఏం, పతివ్రత అనమం టావా? నేను అనలేను — నాకు బాగా తెల్సు కాబట్టి! నేనే...''

"ఛీఛీ. చెప్పి చెప్పి నా మనస్సూ చెవులూ పాడుచెయ్యకు." స్కూటర్ స్టార్టు చేస్తూండగా భుజంగం కారు దూసుకువచ్చి ఆగింది. అతడు దిగగానే అందులోవున్న ఇద్దరాడవాళ్ళూ ఓ వెకిలి నవ్వు నవ్వి వీడ్కోలు చెప్పారు. భుజంగం చేయి ఊపాడు.

"వీళ్ళు వీడి అప్సరసలు. 'కాల్ గర్ల్స్'లే హోటల్‌కి". రహస్యంగా చెప్పాడు శంకరం.

అంతలో భుజంగం దృష్టి వారి మీదనే పడింది. "ఓ ఆనందరావు గారూ? నమస్కారం. రండి రండి." ఎక్కడలేని ఆప్యాయతతో పలుకరించి, భుజాన చేయివేసి వెయ్యేళ్ళ అనుబంధ మేదో వున్నట్లుగా లోనికి తీసుకు పోయాడు, ఇక అతడికి మాట్లాడే అవ కాశమే ఈయకుండా. అప్పటికే బాగా త్రాగివున్నట్లు అతడి వాలకమే చెబు తోంది.

భుజంగాన్ని చూస్తూనే బేరర్ షాంపేన్ తీసుకొచ్చాడు. "ఎప్పుడో నూటికీ కోటికీ తప్ప అసలు కన్పించనే కన్పించరేమిటీ మీరు?" ఓ గ్లాసు ఆనంద్ చేతికి అందిస్తూ ప్రేమగా అడిగాడు.

'నన్నూ తనచుట్టూతిరిగే గ్రహంగా మార్చాలని వేస్తున్నాడు ఎత్తులు!' అను కుంటూ పైకి ప్రకాశంగా అన్నాడు. "థాంక్స్ కాని ఇప్పుడు వద్దు. ఎక్స్ క్యూజ్ మీ". గ్లాసు అందుకోలేదు.

"వ్హాట్!" లోకం తల్లక్రిందులైనంత ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు భుజంగం. "ఏం? ఏమిటి అభ్యంతరం?" ఎక్కడ లేని ప్రేమా కురిపించుతూ అడిగాడు.

"ఏం లేదు. నేను వెళ్ళాలి. కొంత అర్జంటు పనివున్నది."

"తెల్సులేవోయ్ నీ అర్జంటు పనే మిటో!" భుజంగం ఇవ్వకుండానే తానే ఓ గ్లాసు అందుకుని ఖాళీచేస్తూ అన్నాడు శంకరం. "ఇంటిదగ్గర శ్రీమతిగారు ఆర్భాటంచేస్తారు. అందుకేనా?" అంటూ భుజంగంతో అన్నాడు. "అబ్బే, మనం ఎంత ప్రయత్నించినా మనలో జేర డండీ బాబూ! బొత్తిగా ప్రవరాఖ్యుడు!"

అంతవరకూ చాటున అనేక విధాల విమర్శించినవాడు ఇప్పుడు భుజం

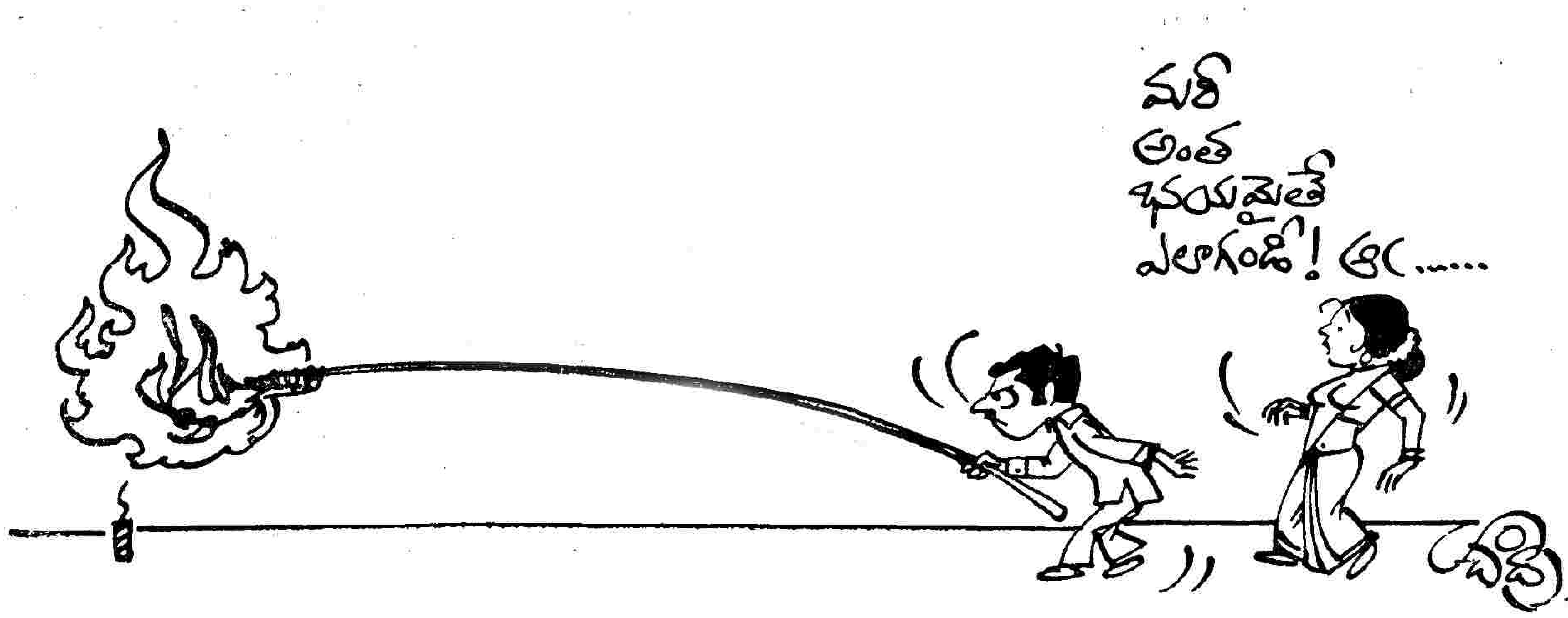

గాన్ని మించి ప్రపంచం లేనట్లుగా అతనికి ఒదిగి ఒదిగి మాట్లాడుతున్నాడు శంకరం.

ఊసరవెల్లి రంగులు మార్చనిదే బ్రతకలేదుకదా!

"ఏమిటి?" అప్పటికే రెండుగ్లాసులు ఖాళీచేసి మూడో గ్లాసు చేతబట్టిన భుజంగం మొదలుపెట్టాడు. "మీ...మీ శ్రీమతి దెబ్బలాడతారా మీరు ఆలిషెంగా వెళ్తే?" నాలుక వంకర తిరుగుతోంది. మాటలను కష్టంగా ఉచ్ఛరిస్తున్నాడు.

"అబ్బెబ్బె. అదేంకాదు. శంకరం ఏదో వాగుతాడు!"

శంకరంకూడా వాగడం ప్రారంభించాడు!

"నాకు తెల్సులేవోయ్. నేను నీలాగ ఎప్పుడూ పెళ్ళానికి భయపడను. ఏం—స్నీ డబ్బుతో తాగానా, స్నీ బ్బాబు డబ్బుతో తాగానా అని అడుగుతాను. తంతాను!"

అక్కడినుంచి సాధ్యమైనంత త్వరగా బయటపడాలనివుంది ఆనంద్‌కు "మరోసారి కల్సుకుంటానులెండి." నమస్కారంపెట్టి చరచరపోబోయాడు. కానీ భుజంగం చెయ్యి అతడిని భల్లూకంలా పట్టుకుంది. "పో బ్రదర్ పో. వద్దనను. పోయిచల్లగా బ్రతుకు!" ఏకవచనంలోకి దిగిపోయింది భాష. "ఓ మాట షెప్పనా? నీకంత మాంఛి పెళ్ళాం వ్వున్నందుకు య్యాడ్వకు. స్సంతోషించు."

ఈ అభినందన ఎందుకో అర్థం కాలేదు ఆనంద్‌కు. అదికూడా త్రాగుడు తీవ్రతే అనుకున్నాడు.

"అర్థంకాలేదా బ్రదర్?" ఎంతో నెమ్మదిగా అడిగాడు భుజంగం ఆనందరావు కళ్ళల్లో కళ్ళుంచి.

ముఖం తిప్పుకున్నాడు ఆనంద్. శంకరం ఈ గొడవేమీ పట్టనట్టే వీధి కుక్కకు దొంగతిండి దొరికితే ఎంత ఆబగా తింటుందో—అంత ఆత్రంగా గ్లాసులు ఖాళీచేసేస్తున్నాడు అదేధ్యాసగా. భుజంగం ధోరణి మారిపోయింది. మెల్లగా ఏడుపులోకి దిగాడు.

"ఇంతవరకూ ఎక్కడున్నావ్, ఏం చేస్తున్నావ్ అని పోట్లాడే భార్య వ్వుండటంకంటె ఏంకావాలి? చూడూ—ఆమెని తలుచుకుంటూ నువ్వు తాగలేకుండా వున్నావ్. చెడు అనేది నీ దగ్గరకి రావటంలేదు. చెడు నీ దగ్గరకు జేరటం ల్లేదు!"

త్రాగుడుమైకంలోనే తెలివైన మాటలు! అది పిచ్చి ప్రేలాపనకాదు! ఆశ్చర్యంగా వినసాగాడు ఆనంద్.

"నగలు తెమ్మనీ, కార్లూ మేడలూ కావలనీ నిన్ను వేధించుకు తినదు నిన్ను. సుబ్భరంగా వేళకు ఇల్లుజేరుకుని సుఖపడమంటుంది. కానీ నిన్ను బయటికి తోలేషి తన మానాన తాను కులకదు. నువ్వు ఆలస్యంచేస్తే అనుమానిస్తుంది, ఆర్భాటం చేస్తుంది అషూయపడ్తుంది. ఈ అషూయలేని ఆడది ఆడదేకాదు. మగవాడిని ఆబోతులాగా ఊరిమీదికి వదిలేసే భార్య పెద్ద నేరస్థురాలు: నంఘ విద్రోహిని!" అతడి గొంతు క్రమంగా పెరుగుతోంది.

"నాన్సెన్స్!" డిస్ట్రిబెన్స్ భరించలేని శంకరం గ్లాసు బల్లపై కొట్టాడు. అది ముక్కలయ్యింది పెద్ద శబ్దంతో.

భుజంగానికి ఆవేశం వచ్చింది. "అంతేఅంతే." అంటూ పకపక నవ్వాడు ఏకంగా గ్లాసులూ సీసాలూవున్న టేబుల్‌నే తిరగద్రోశాడు. ఒక్కసారి అన్నీ భళ్ళున బ్రద్దలవ్వడం చూచి చప్పట్లు కొడుతూ వికటహాస్యం చేయసాగాడు. "ఇంతే. ఇల్లూ ఇల్లాలూలేని మన బ్రతుకులింతే. ఇలాగే బ్రద్దలౌతా యొకనాడు!" అంటూ. ఈ హంగామాలో అతడు ఆనంద్ చేతిని వదిలేశాడు. 'బ్రతుకు జీవుడా!' అనుకొంటూ పారిపోయాడు ఆనందరావు.

"అది ఒళ్ళుతెలియనితనం కాదు. అతడిలో స్వీయజీవితంపట్ల అసహ్యత

పెరుగుతోందన్నమాట! అంతర్యుద్ధం చెలరేగుతూన్నదన్నమాట!" ఆశ్చర్యంగా తలపోయసాగాడు ఆనంద్ దారిపొడవునా.

శ్యామలలో తానుగుర్తించని విలువను ఈనాడు ఓ త్రాగుబోతు విశదంగా చూపించి కళ్ళుతెరిపించాడు! భుజంగం, వెంకట్రావు, శంకరం...ఒక్కొక్కరే కదలిపోతున్నారు అతడి దృష్టిపథంలో.

వీరిలో ప్రతిఒక్కడికీ ఇల్లూ, సంసారమూ అన్నీ వున్నాయి. కాని అది కేవలం నామకార్థమే. లోకుల దృష్టిలో మాత్రమే! కాని ఆ ఇల్లు నిజానికి వాడిది కాదు! ఇల్లాలు వాడికోసం ఎదురు చూడదు! ప్రతి మానవుడూ 'నా ఇల్లు-నా ఇల్లాలు, నా సంసారం' అని ధీమాగా చెప్పుకోలేరన్నమాట! కొందరికే ఆ అదృష్టం! లోకంలో ఎక్కడ లభించినా లభించకపోయినా ఎవడి ఇంటిలోవాడికి ఆదరణా ప్రశాంతతా లభిస్తుందనుకొనే వాడిన్నాళ్ళూ. అది సరికాదు. ఆ కనీసపు అదృష్టానికైనా నోచుకోని దౌర్భాగ్యులెందరో! ఈ ప్రపంచంలో ఇంకా తనకి తెలియని నిజాలెన్నో.

9

నరక చతుర్దశి. ఆ నాడే దీపావళి అన్నంత సంబరంగా వున్నారు పిల్లలు ఎక్కడికక్కడే. తెల్లవారకుండానే 'ఢాం ఢాం' మంటూ మొదలయ్యాయి శబ్దాలు.

ఆ శబ్దాలకు బద్ధకంగా కళ్ళు తెరిచాడు ఆనంద్. 'శ్యామల లేచి అప్పుడే పనుల్లో పడినట్లుంది' అనుకొన్నాడు, ప్రక్కన ఖాళీమంచం చూచి. సుధీర్ ఇంకా నిద్రపోతున్నాడు. ఆ శబ్దాలకు ఉలికిపడ్తూంటే ఆనంద్ అటు ఒత్తిగిల్లి చెయ్యి బిడ్డమీదవేసి పడుకున్నాడు జడుసుకోకుండా నని.

పదినిముషాలు గడిచాయి. శ్యామల వచ్చి భర్తలేచిన విషయంచూచి వెళ్ళింది. రెండునిముషాలలో కాఫీ తీసుకువచ్చింది. ముభావంగా అందిస్తూన్న ఆమె ముఖంలోకి చూచి నవ్వాడు ఆనంద్. శ్యామల నవ్వలేదు, మాట్లాడలేదు. ఏదో పని వున్నట్టు వెళ్ళిపోబోయింది. 'వెళ్దూగాని, కాస్సేపు ఇలా కూర్చోవోయ్.' అన్నాడు సరసంగా.

"ఇప్పుడే సూర్యోదయమైంది. ఇది ఉదయపువేళ. నాకిది సరసాలకీ సరదాలకీ సమయంకాదు" అంటూ గిరుక్కున తిరిగి బయటకు వెళ్ళిపోయింది.

నవ్వుకున్నాడు ఆనంద్ లోలోన. గతరాత్రి ప్రొద్దుపోయి ఇల్లుజేరుకొన్నాడన్న కోపంతో ఆమె ధుమధుమలాడ్తోందని అతడు గ్రహించాడు. ఆ వెనువెంటనే గుర్తువచ్చాడు, భార్యామణి ధుమధుమలకు క్రొత్త నిర్వచనమూ కొంగ్రొత్త అర్థాలూ బోధించిన భుజంగం.

"అమ్మగారూ. ప్రమిదలు వచ్చాయి! పిలవమంటారా?" వీధిలో ముగ్గు పెడ్తూన్న పనిమనిషి లోపలికి ఓ కేక పెట్టింది.

"అక్కర్లేదులే. వెళ్ళమను." శ్యామల సమాధానం విసుగ్గావుంది. రమ ఎందుకో మారాంచేస్తోంది.

"అమ్మా పాలు!" పాలమనిషి కేక పెడ్తోంది.

"వస్తున్నా."

"అబ్బ శ్యామల నిజంగా అష్టావధానం —కాదు శతావధానం చేస్తోంది" అన్పించింది అంతా వింటూన్న ఆనందరావుకు. "ప్రొద్దున్నే పనివాళ్ళ గిన్నెలూ—చీపుళ్ళూ, చప్పుళ్ళూ, పాలమనిషి కేకలు, కూరల మనుషుల అరుపులూ, పిల్లల ఏడ్పులూ-అబ్బబ్బ! రణగొణధ్వని! ఇది ఇల్లు కాదు, అని చికాకుపడే ఆనంద్‌కు ఇవ్వాళ కొంగ్రొత్త అర్థాలతో తియ్యగా—ఆనందంగా కన్పట్టుతోంది గృహవాతావరణం. మామూలు రణగొణధ్వని ఈ రోజు శ్రావ్యగానమై తోచింది. ఆహా! నాది స్వర్గధామమైన సంసారం. నా ఇల్లాలు సుగుణశీల!" అనుకొన్నకొలదీ అతడు ఏదో మహారాజ్యాన్ని పొందిన చక్రవర్తిలాగా గర్వపడసాగాడు.

మరో పావుగంట గడిచింది. సుధీర్ నిద్రలేచాడు. వాడిని పొట్టమీద కూర్చోబెట్టుకుని కబుర్లు చెప్తున్నాడు ఆనంద్.

"అమ్మగారూ, పువ్వులు! చామంతులూ, సంపెంగలూ, సన్నజాజులూ. ఏ విమ్మను?"

"ఏవీ అక్కర్లేదులే, వెళ్ళిరా".

"అదేంటండమ్మా". పువ్వుల కుర్రాడు నీరసంగా అంటున్నాడు. "రోజూ తీసుకోవడం మానేశారు. పండగనాడుకూడా వద్దనేస్తన్రు. బోణీసేస్తారని ముందు మీ దగ్గరకే వచ్చినాను!"

లేచివెళ్ళాడు – ఆనంద్.

"ఇయ్యవోయ్ ఇయ్యి. తెల్ల చామంతులు యాభై, సంపంగి ఓ డజనూ, ఓ సన్నజాజుల మాలా—అన్నీ ఇయ్యి." అంటూ తానే ఫర్మాయించాడు! నాలుగు రూపాయలిచ్చి చిల్లర ఈయబోతే తీసుకోలేదు. మహారాజునిలాగా చూచి సలాంకొట్టి వెళ్ళిపోయాడు వాడు.

"ఏమిటి, అమ్మగారు ప్రొద్దునే కోపంగా వున్నారు? పువ్వులూ, పమిదలూ ఏదీ తీసుకోవేం?" అన్నాడు పూలు అందిస్తూ.

"ఎందుకివన్నీ?" అంటూ నిర్లిప్తంగాఅలమారాలో వుంచేసింది శ్యామల, ఓ చేతితో రమను ఎత్తుకుని సముదాయిస్తూ.

"ఏం కావాలమ్మా?" లాలనగా అడిగాడు ఆనంద్.

"ఇరుగూ పొరుగూ అందరి పిల్లలూ టపాసులు కాలుస్తున్నారు. చూచి ఏడుస్తోంది తనకీ కావాలని." నిష్ఠురంగా అన్నది శ్యామల. "మీకేమో కాస్త

ఇలాంటి చిన్న చిన్న బజారు పనులకి కూడా టైము దొరకడంలేదు".

"బాగుంది ! ఏదీ–ఇప్పుడేగా నువ్వు నాకు చెప్తున్నావ్ కొనమనీ ?"

"ఇదింకా బాగుంది. పిల్లలకు ఇటువంటివి కొనిపెట్టాలని కూడా మీకు నేను చెప్పాలన్నమాట !"

"అపరాధమే. ఏం శిక్షవేస్తావో వెయ్యి". అంటూ రమను ఎత్తుకుని బుజ్జగించాడు. "దా. స్నానంచేసి మనం అన్నీ కొనితెచ్చుకుందాం."

రమ ఊరడిల్లింది తాత్కాలికంగా.

పిల్లలకు పాలుపట్టి, స్నానాదులైన తర్వాత వంట ప్రయత్నంలో పడింది శ్యామల.

"అబ్బ, కొంచెం ఆ జడవేసుకుని పువ్వులు పెట్టుకోరాదూ, పనులు తర్వాత చేసుకోవచ్చు. అంత ప్రేమగా నీ కోసం నేను కొన్నానా మరి?"

"అమ్మా ప్రమిదలండీ!" వీధిలోంచి మరో కేక.

"అక్కర్లేదని చెప్పమ్మా రమా."

"ఏం, ఎందు కొద్దూ?" ఆనంద్ ప్రశ్న.

శ్యామల మరి నిగ్రహించుకోలేక పోయింది. "ఎందుకూ? మీ రెక్కడికో వెళ్ళిపోతారుగా పిక్నిక్‌లూ అవీ ఇవీ అని? ఇక నాకు పువ్వులతో ముస్తాబు దేనికీ, ప్రమిదలతో జ్యోతులతో ఇల్లు అలంకరించడం దేనికి ? ఎవరికోసం?" కళ్ళనుండి అశ్రువులు జలజలా రాల సాగాయి.

నీరైపోయాడు ఆనంద్. "ఛ ఏమిటిది ప్రొద్దున్నే?" దగ్గరగా వెళ్ళి కళ్ళు తుడుస్తూ అన్నాడు. "నే వెళ్ళడంలేదే. నువ్వు రానన్నావుగా?"

నమ్మనట్లు చూచింది శ్యామల.

"నిజం శ్యామలా. వెళ్ళడం లేదు. ఇంట్లోనే వుంటాను. దీపావళినాడు ఇంట్లో వుండక ఎవరైనా బయటికి పోతారా?"

"ఇప్పుడే ఈమాటలన్నీ. ఎవళ్ళన్నా వస్తే తుర్రుమంటారు మళ్ళీ."

"లేదు. నిజం."

అంతలో వాకిట్లోంచి పరిచితమైన స్త్రీకంఠం వినవచ్చింది: 'ఆనందరావు గారూ' అంటూ.

'ఎవరబ్బా ఆడవాళ్ళు ఆయన్ని పిలుస్తున్నారూ పేరుపెట్టి మరీనీ?' కుతూహలంగా చూసింది శ్యామల.

ఆ వచ్చినామె కుసుమ !

శ్యామల ప్రసన్నహృదయం తిరిగి ముకుళించుకుపోయింది. 'పిక్నిక్‌కు రమ్మని పిలవటానికి కొచ్చింది కాబోలు!' అనుకున్నది కసిగా. మర్యాదకైనా ఆమె హాల్లోకి వెళ్ళి కుసుమను పలకరించలేదు.

కుసుమ తెచ్చిన వార్తవిని ఆనంద్ నిర్విణ్ణుడయ్యాడు. ఆ అర్ధరాత్రి ఊరి చివర ఓ ట్రావెలర్స్ బంగళాలో భుజంగం హత్యచేయబడ్డాడు. పిస్టల్ గుళ్ళున్నాయి అతడి శరీరంలో. వివాద కారణం ఒక స్త్రీ కావచ్చుననీ, హత్య చేసినవ్యక్తి పరారీలో వున్నాడనీ అప్పుడే ఒక స్థానిక దినపత్రిక హెడ్‌లైన్స్‌తో ప్రచురించేసింది.

'వెంకట్రావు నిన్న సాయంత్రం నుంచీ ఇల్లు జేరుకోలేదు' అదీ కుసుమ గాభరా.

"ఇప్పుడేం చేయడం?" కుసుమ ఆదుర్దాగా అడిగింది.

"చేసేదంతా ఇక చేయవలసిన

వాళ్ళే చేస్తారు. మనచేతిలో ఏమీలేదు." అసహ్యంగా అన్నాడు ఆనందరావ్.

"అంతేనంటారా?"దీనంగా చూచింది.

"అంతే మరి. అయినా నావల్ల ఏమౌతుంది? వెంకట్రావుకూ, భుజంగానికీ మీకూ మంచి స్నేహితులైన శంకరం, సోమేశ్వరం అందరూ వున్నారుగా? వాళ్ళతో మాట్లాడండి మీరు."

కుసుమ మాట్లాడలేదు.

"ఇంతకీ భుజంగం టీబీలో ఎందుకున్నట్లో?" తనలో తాను అనుకున్నాడు.

"వాళ్ళకవి మామూలే లెండి. ఏదో ఊరు వెళ్తామనీ మర్నాడు మధ్యాహ్నానికొచ్చేస్తామనీ ఇళ్ళల్లో చెప్తారు. ఆ బంగళా కాపలావాడికి చేతిలో ఏదో పెట్టి..."

మిగిలినది అర్థమైంది అతనికి.

"వెంకట్రావుకీ వుందా ఆ అలవాటు?"

కుసుమ తల ఒంచుకుంది. మాట్లాడలేదు.

"సరే. నేనేం చేయలేను. ఎవరైనా పెద్ద ప్లీడరు దగ్గర కెళ్ళండి." ఖచ్చితంగా చెప్పేసి వదిలించేసుకున్నాడు.

వాళ్ళంతా ఎంత ప్రమాదకరమైన వ్యక్తులో తెలిసిన కొలదీ అతడికి అసహ్యం కలగడమేకాక, వారికి దూరంగా వుండమని మనస్సు ప్రబోధిస్తూన్నది. రాత్రి భుజంగం వాగ్ధోరణీ, ఏడుపూ ఒక్కటొక్కటే గుర్తుకువచ్చి 'పూర్ ఫెలో!' అనుకున్నాడు.

కుసుమ వెళ్ళిపోయింది.

"ఎందుకొచ్చింది?" తీక్షణంగా అడిడింది శ్యామల.

అసలు సంగతి చెప్పలేదు ఆనంద్. చెప్పితే 'పండగనాడు ఏమిటీ పాపిష్ఠి వార్త, అంటూ ఇల్లంతా కడిగి, అందర్నీ స్నానంచేయించి, తాను చేయనిదే వదలిపెట్టనంత సనాతనురాలామె.'

"పిక్నిక్ కోసమే. మనం రామని చెప్పేశాను." చిన్న అబద్ధం ఆడక తప్పలేదు. "కాస్త మర్యాదకైనా బయటికొచ్చి పలకరించావు కాదేమిటి?"

"ఛ. అటువంటి దానికి ఎందుకు మర్యాదలు?" ఛీత్కరించింది. "ఇంటికొచ్చింది గనుక. అంతే. అయినా అంత అసూయ ఎందుకు నీకూ?" వింటూనే కోపగించింది శ్యామల. "అసూయ అనకండి. సరీ సాటీ అయిన వాళ్ళతో అసూయ లుండొచ్చు కానీ ఇటువంటి అల్పురాలిపై అసూయా, పోటీ ఏమిటి నాకు? అసహ్యం అంతే,"

"అసహ్యమా, అనుమానమా? నన్ననుమానించడానికి నీకు సిగ్గులేదూ?"

"అనుమానమే. సిగ్గుదేనికీ? ఇది సిగ్గిలవలసిందికాదు. ఏం, మీరు అనవసరంగా వాళ్ళ ఇళ్ళు పట్టుకొని తిరుగుతూంటే నాకనుమానం రాదూ? మిమ్మల్ని అనుమానించడం, అవసరమైతే సరిదిద్దడం భార్యగా నా డ్యూటీ, నా హక్కుకూడ. సిగ్గుపడక్కర్లేదు. స్త్రీలోగల ఈ స్వార్థమూ, అసూయలవలనే మానవ ప్రపంచం నడుస్తోంది. సంసారాల కీలకం ఈ స్వార్థంలోనే వుంది. భర్త ప్రేమను పరాయిది దోచుకొంటుందేమోననే స్వార్థప్రేమపూరితమైన అసూయ - ఇది ఒక్కటే హిందూకుటుంబాలకు ఈనాడు ఆయువుపట్టు. భర్తను ఎవరు దోచుకున్నా ఫర్వాలేదు, భర్త ఎలా తిరిగినా ఫర్వాలేదనుకొనేది ఆడదనిపించుకోదు నా దృష్టిలో. తన జీవిత సర్వస్వమైన పురుషుణ్ణి కాపాడుకోవాలనే తపన ఏస్త్రీకుండదు?"

ఆలోచిస్తున్నాడు ఆనంద్. 'త్రాగుబోతు నోటినుండీ, సంసారిణి నోటినుండీ ఒకే మాటలు; ఒకే నిర్వచనం! ఎంతాశ్చర్యం! మంచికి ఇంత విలువా?' దీపావళినాడు భర్త ఇంటవుండి సరదాగా ప్రవర్తిస్తున్నందుకు ఉప్పొంగిపోయింది శ్యామల. జ్యోతులకాంతిలో కళకళలాడుతూన్న భార్యవదనాన్ని చూస్తూ తలపోశాడు ఆనంద్. 'చచ్చిపోయేముందు ఇల్లూ - ఇల్లాలూ అనే పదాలలోగల మధురతనూ, మహనీయతనూ నాకు విడమర్చి చెప్పిపోయావు భుజంగం! ప్రజల దృష్టిలో నీవు పాపివైనా, హీనపుచావుచచ్చినవాడవైనా ఆ హైన్యత మాటున గల నీ హీనచరిత్రా, ఆత్మక్షోభా నాకు తెలుసు. ఈ దీపావళికే కాదు, ప్రతి దీపావళికీ నిన్ను తలచుకొని నీ ఆత్మశాంతికోసం ప్రార్థిస్తాను!"